

Opinnäytetyö AMK

Sosionomikoulutus

2024

Panu Salonen & Jouko Erkkilä

Kokemuskumppanuus Perhekuntoutuskeskus Lausteella

– Asiakkaasta Kumppaniksi -hankkeen
kokemusasiantuntijoiden kokemuksia perhetyöstä

Opinnäytetyö AMK | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Sosionomikoulutus

2024 | 51 sivua

Panu Salonen & Jouko Erkkilä

Kokemuskumppanuus Perhekuntoutuskeskus Lausteella

- Asiakkaasta Kumppaniksi -hankkeen kokemusasiantuntijoiden kokemuksia perhetyöstä

Kokemuskumppaneita voi käyttää lastensuojeluprosessin eri vaiheissa. Tässä opinnäytetyössä tutkimme kokemuskumppanuuden käyttöä Lausteen perhekuntoutuskeskuksessa. Kokemuskumppanuus on integroitu asiakastyöhön asiakkaasta kumppaniksi-hankkeen avulla. Haluamme selvittää kumppanien ajatuksia omasta työstään ja roolistaan sijaishuollon perhetyössä.

Kokemusasiantuntija avaa uuden kanavan vaikuttaa kehittämällä palvelujärjestelmää sekä lisäämällä asiakaslähtöisyyttä. Kokemuskumppani voi olla tärkeä lisä tuettaessa vanhemmuutta heidän kasvatustehtävässään.

Lausteen perhekuntoutuskeskus pyrkii hankkeen avulla kasvattamaan sijaishuollon ja perhetyön vaikuttavuutta.

Asiasanat:

Lastensuojelun sijaishuolto, Perhetyö, Kokemuskumppanuus, Asiakkaasta kumppaniksi -hanke, Perhekuntoutuskeskus Lauste

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Degree programme

2024 | 51 pages

Panu Salonen & Jouko Erkkilä

Experience Partnership at Lauste Family Rehabilitaiton Center

- From customer to partner -project's experience consultants' views in foster care family work

An experience partner can be used in different stages of the child protection process. In this thesis, we investigate the use of experience partnership in Lauste family rehabilitation center. Experience partnership is integrated into customer work through the customer-to-partner project. We want to find out the partners' thoughts about their own work and their role in foster care family work.

The experience expert opens a new channel of influence by developing the service system and increasing customer orientation. An experience partner can be an important addition in supporting parents in their educational task. The Lauste family rehabilitation center aims to increase the effectiveness of foster care and family work with the help of the project.

Keywords:

Child welfare, Forster care, Family work, Experience partnership, Asiakkaasta kumppaniksi -project, Family Rehabilitation Center Lauste

Sisältö

1 Johdanto	6
1.1 Mitä ja miksi tutkimme?	6
1.2 Tutkimuksen eteneminen	7
2 Tutkimustyön tarve ja taustaa	8
2.1 Tutkimuksen tarve ja perustelut	8
2.2 Tutkimusympäristön kuvaus	11
2.3 Lastensuojelusta ja sijaishuollosta	13
2.4 Kirjallisuus ja tutkimus aiheesta	15
2.5 Kokemusasiantuntijuus ja New Yorkin malli	16
3 Kokemusasiantuntijuus Perhekuntoutuskeskus Lausteella	19
3.1 Asiakkaasta kumppaniksi -hanke	19
3.2 Kokemuskumppanit	22
3.3 Osallisuus ja toimijuus lastensuojelutyössä	27
3.4 Perhetyöstä	28
3.5 Kokemuskumppanuus lastensuojeluprosessin tukipalveluna	30
4 Tutkimuksen toteuttaminen	32
4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	32
4.2 Tutkimusmenetelmät ja aineisto	33
4.3 Tutkimushaastattelujen analyysi	34
4.4 Tutkimuksen eettisyydestä	35
5 Tutkimustulokset	38
5.1 Kokemuksia osallisuudesta sijaishuollon perhetyössä	38
5.2 Kokemuksia toimijuudesta sijaishuollon perhetyössä	40
5.3 Kokemuksia osaamisesta ja työn kehittämismahdollisuuksista	41
6 Johtopäätökset ja pohdinta	44
6.1 Tutkimustulosten johtopäätökset	44
6.2 Tutkimustulosten hyödyntäminen ja luotettavuus	45

Lähteet	47
----------------	-----------

Kuvat

Kuva 1 Tutkimuksen eteneminen	7
Kuva 2 Perhekuntoutuskeskus Lauste, Organisaatiokaavio (Perhekuntoutuskeskus Lauste 2023)	12
Kuva 3 Kokemuskumppanit osana Lausteen lastensuojelun palveluita (Perhekuntoutuskeskus Lauste 2023)	21
Kuva 4 Kokemuskumppanikoulutus (Perhekuntoutuskeskus Lauste, Asiakkaasta kumppaniksi -hanke 2023)	26

Liitteet

Liite 1 Saatekirje kokemuskumppaneille	
--	--

1 Johdanto

Kokemusasiantuntijuus ja empiiriseen kokemukseen perustuvan tietämyksen käyttö palveluna ja työn sisällön ja tuloksellisuuden vahvistajana on saanut viime vuosina yhä enemmän jalansijaa myös lastensuojelutyössä. Kokemusasiantuntijuus voidaan nähdä varsin hyödyllisenä osana lastensuojeluprosessia ja perhetyötä. Halusimme tutkia aihetta tutkitun tiedon ja asiantuntijahaastattelujen kautta.

1.1 Mitä ja miksi tutkimme?

Kerromme tutkielmassa lastensuojelusta, lastensuojelun perhetyöstä, ja kokemuskumppanuudesta yleisillä tasoilla. Lisäksi kerromme Perhekuntoutuskeskus Lausteesta sijaishuoltoa tarjoavana organisaationa, sekä avaamme Asiakkaasta Kumppaniksi -hanketta. Haastattelemme kokemuskumppaneita ja selvitämme heidän kokemuksiaan Lausteen Asiakkaasta Kumppaniksi -hankkeesta, kokemuskumppanuudesta ja sijaishuollon perhetyöstä. Olemme molemmat työskennelleet toimeksiantajaorganisaatiossa Perhekuntoutuskeskus Lausteella, nimenomaan sijaishuollossa. Siksi halusimme selvittää ja ymmärtää kokemuskumppanuutta ja kokemuskumppanien näkökulmia omaan työhönsä liittyen.

Tutkielman teoriapohjan ja avainteemat tiivistimme lastensuojeluun ja sijaishuoltoon, perhetyöhön ja sen teoriaan, Perhekuntoutuskeskus Lauste organisaationa ja palveluntarjoajana, Perhekuntoutuskeskus Lausteen Asiakkaasta Kumppaniksi -hanke, kokemuskumppanuus, New Yorkin malli ja tutkittu tieto kokemusasiantuntijuudesta.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää 1) minkälaisia ajatuksia kokemuskumppaneilla on perhetyön toteutumisesta sijaishuollossa osallisuuden ja toimijuuden näkökulmista. Lisäksi halusimme selvittää 2) mitä kehittämismahdollisuuksia kumppanit näkevät sijaishuollon perhetyössä omasta näkökulmastaan.

1.2 Tutkimuksen eteneminen

Aloitimme tutkimuksen määrittelemällä tutkimuskysymykset ja tavoitteet. Keskustelimme toimeksiantajan kanssa mahdollisista muutoksista ja tutkielman teemasta, ja päädyimme lopulta kokemuskumppanuuteen sijaishuollon perhetyön näkökulmasta. Halusimme selvittää kokemuskumppaneiden, eli kokemusasiantuntijoiden, omia ajatuksia työstään ja sen vaikuttavuudesta. Keräsimme tutkielmaa varten tarvittavaa tutkimusta ja aineistoa niin teoreettisen tietoperustan kuin haastattelujenkin kautta. Päätimme tehdä haastattelut anonyymeinä yksilöhaastatteluina, joko Microsoft Teams-sovelluksen tai suorien sähköpostivastausten kautta.

Kuva 1 Tutkimuksen eteneminen

Ajallisesti tutkielman teko veny yli vuoden mittaiseksi. Tutkielma aloitettiin jo keväällä 2023, mutta keväällä 2024 tutkielman puolesta on tehty suurin osa niin selvitys-, aineistonhankinta-, kuin kirjoitus- ja analysointityöstä.

2 Tutkimustyön tarve ja taustaa

2.1 Tutkimuksen tarve ja perustelut

Pyysimme toimeksiantoa opinnäytetyöllemme Lausteen perhekuntoutuskeskukselta, Asiakkaaksi kumppaniksi hanke on ollut Lausteen palveluna vuodesta 2020 alkaen ja se on STEA:n rahoittama hanke (Kallio ym. 2023). Kokemuskumppanuudesta on tehty jo muutama opinnäytetyö ja alun perin meidän oli tarkoitus kehittää Lausteelle uusi tapa tuoda kokemuskumppaneita mukaan sijaishuollon perhetyöhön. Tästä ajatuksesta jouduttiin kuitenkin luopumaan ja tutkimuksen aiheeksi tuli selvittää kokemuskumppaneiden kokemuksia perhetyöstä työntekijän näkökulmasta. Kokemuskumppaneiden koulutusta ja Asiakkaasta Kumppaniksi hanketta oli Lausteella tutkittu, mutta ei perhetyön näkökulmasta.

Lausteen perhekuntoutuskeskuksessa yhtenä hankkeena perhetyön tueksi on valjastettu kokemuskumppanuus ja kokemuskumppanina toimiminen perhetyössä. Toiminta perustuu New Yorkissa kehitettyyn malliin. (Perhekuntoutuskeskus Lauste 2023.) Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että lastensuojelun sijaishuollon perhetyön tueksi koulutetaan lastensuojeluprosessin läpikäyneitä vanhempia vertaistueksi perhetyöhön, johon liittyy vertaistukipalveluita ja kehittämisen- ja vaikuttamistehtäviä. Näiden toivotaan auttavan eri tahojen yhteisymmärrystä ja luottamusta, ja näin ollen pyrkii vahvistamaan sijaishuollon perhetyön vaikuttavuutta ja onnistumista. Kokemuskumppani tuo mukanaan tietoa ja tarinaa, johon asiakasvanhempi voi osaltaan samaistua. Tämän luottamuksen toivotaan tukevan asiakasvanhempia lastensuojelun prosessissa. (Perhekuntoutuskeskus Lauste 2023.)

Käytännössä Lausteella kokemuskumppanin apu on asiakasvanhemmista kiinni: kumppanin voi tilata Lausteen nettisivujen kautta. Suhde solmitaan sosiaalityöntekijän, vanhemman ja kumppanin välillä. Haluamme selvittää kokemuskumppaneilta heidän kokemuksiaan sijaishuollon perhetyön toteutumisesta, ja siitä kuinka kokemuskumppanit lisäisivät asiakasvanhempien

osallisuutta ja toimijuutta. Tutkimuksen aihe on tärkeä, sillä kokemuskumppanien näkökulmaa sijaishuollon perhetyön toteutumisesta ei ole saatavilla.

Halusimme saada kuulla asiantuntijoita, heidän ajatuksiaan ja kokemuksiaan työnsä sisällöstä, vaikuttavuudesta ja yleisesti miten he ymmärtävät oman roolinsa ja miten kokemusasiantuntijuudesta voisi olla apua perhetyön tukena ja siinä onnistumisessa. Kokemuskumppanit eivät Lausteen hankehenkilöstön mukaan ole vielä kovinkaan laajasti päässeet työskentelemään sijaishuollon perhetyössä, mutta koska sijaishuolto on Perhekuntoutuskeskus Lausteella suuri kokonaisuus – paljon työntekijöitä ja asiakkaita, näin ollen myös asiakasvanhempia. Päätimme ottaa tutkimuksen tulokulmaksi tämän takia sijaishuollon perhetyön ja kysyä kumppaneilta myös sitä, miten sijaishuollon perhetyötä voitaisiin kehittää kumppanien näkökulmista ja heidän ammattitaitoaan ja kokemuksiaan hyödyntäen. (Perhekuntoutuskeskus Lauste 2023.)

Kokemusasiantuntijuuteen liittyy useita eri työn nyansseja, tehtäviä ja tarkoituksia. Näistä mainitakseen muun muassa henkilökohtaisten kokemusten valjastaminen ammatissa toimimisen tueksi, eräänlaiseksi työkaluksi. Tarkoitus on myös vaikuttaa positiivisesti asenteisiin, stigmoihin ja tabuihin, jotka esimerkiksi lastensuojeluun ja lastensuojelun asiakkuuteen ja asiakasvanhemmuuteen voi liittyä. (Kostiainen ym. 2014, 6–8.) Tutkimus liittyy Perhekuntoutuskeskus Lausteen palveluihin ja palvelutuotantoon, ja palveluiden järjestämisen puolesta kokemusasiantuntijuus korostaa vertaistuen merkitystä ja palveluiden tuloksellisuutta ja siinä onnistumista. Asiantuntijuus on kuten sanottua, yksi työkalu ammattilaisen työkalupakissa. Se kuitenkin vaatii aina empiiristä kokemusta. Kokemusasiantuntijatoimintaa on kehitetty erilaisissa hankkeissa, kuten Lausteen Asiakkaasta Kumppaniksi -hankkeessa, josta kerromme myöhemmissä kappaleissa. Niin Lausteella, muissa asiantuntijaorganisaatioissa kuin järjestöissäkin kokemuskumppanitoiminta on kiinteä osa palveluita ja niiden kehittämistä. Haluamme tässä tutkimuksessa selvittää kokemuskumppanitoimintaa kumppanien näkökulmista sijaishuollon

perhetyössä – kuinka kokemuksumppanuus on sitoutunut osaksi palvelutuotantoa, ja mitkä ovat kumppanien omat kokemuksen tästä olemassa olevasta ja jatkuvasta prosessista. (Kostiainen ym. 2014, 6–8.)

Lastensuojelun kokemusasiantuntijoiksi kouluttautuneet vanhemmat ovat käyneet läpi lastensuojeluprosessin vanhemman näkökulmasta ja pyrkivät Lausteen tarjoaman koulutuksen ja tuen avulla valjastamaan tietotaitonsa palveluiden tueksi ja kehittämiseksi. Heillä on keskeistä tietoa siitä, mikä heitä ja heidän perheitään on auttanut. (Kallio ym. 2023, 2; 17–18.)

Usein vanhempi tai huoltaja saatetaan käsittää haasteeksi tai jopa ongelmaksi lastensuojelun prosessissa ja nämä ennakkokäsitykset tai -odotukset saattavat vaikuttaa hyvin negatiivisesti itse asiakkuuden onnistumiseen ja käytännössä myös perheen kuntoutukseen. Vaikka asiakkuus ei suoraan olisi perhekuntoutusta, vaan esimerkiksi sijaishuoltoa, on vanhemman asema silti hyvin tärkeä ja herkkä.

Vuorovaikutus asiakasvanhempien kanssa voidaan käsittää lähes yhtä tärkeäksi, kuin vuorovaikuttamisen itse asiakkaan, eli lapsen kanssa. Vanhempi tai huoltaja on käytännössä myös osaltaan asiakas – vaikkei virallisesti ja lain määrittelemänä. Vuorovaikutus vanhempiin kokemuksumppaneiden kautta voisi olla varsin tehokas työkalu lastensuojeluprosessissa: vanhempien asiantuntijuus voisi edesauttaa palvelujen kehittämistä ja toteuttamista, ja tästä parhaimmillaan voi seurata jaettua ymmärrystä ja myönteistä muutosta – tabujen ja stigmojen poistosta puhumattakaan. (Kostiainen ym. 2014, 6–8.)

Uskomme, että kokemuksumppanitoiminta ja työnkuva voitaisiin jalkauttaa paremmin myös sijaishuoltoon avopalveluiden ja perhekuntoutuksen lisäksi. Tarkoitus on rakentaa luottamukseen ja turvallisuuteen perustuvaa suhdetta, jossa pyritään ensisijaisesti tukemaan ja turvaamaan lapsen, eli asiakkaan, kasvua ja kehitystä, mutta samalla vaikuttamaan positiivisesti myös asiakkaan oman perheen dynamiikkaan ja taustalla vaikuttaviin haasteisiin ja ongelmiin.

Käytämme tutkimuksen apuna lähdekirjallisuutta teoreettisena tietopohjana ja kerromme yleisellä tasolla lastensuojelusta, sijaishuollosta ja

kokemuskumppanuudesta. Lisäksi avaamme Perhekuntoutuskeskus Lausteen Asiakkaasta Kumppaniksi-hanketta ja kokemuskumppanuutta yhtenä palvelutuotannon työkaluna. Suunnittelemme ja toteutamme kokemuskumppanien haastattelut ja analysoimme tulokset. Tämän jälkeen pohdimme lähdekirjallisuuteen ja haastatteluihin nojaten kokemuskumppanien ajatuksia ja kokemuksia työstään.

2.2 Tutkimusympäristön kuvaus

Lausteen Perhekuntoutuskeskus sijaitsee Turussa ja se on voittoa tavoittelematon yksityinen lastensuojelupalveluiden asiantuntija. Lausteen Perhekuntoutuskeskuksen erityisosaamiseen kuuluvat erilaiset yksilölliset sijaishuollon palvelut ja erityinen huolenpito, perhekuntoutus sekä avopalvelut. Lausteella työskentelee yli 200 lastensuojelun, erityisopetuksen ja perhekuntoutuksen ammattilaista. Toiminnan ohjenuorana on lapsen hyvinvointi. (Perhekuntoutuskeskus Lauste, 2023.)

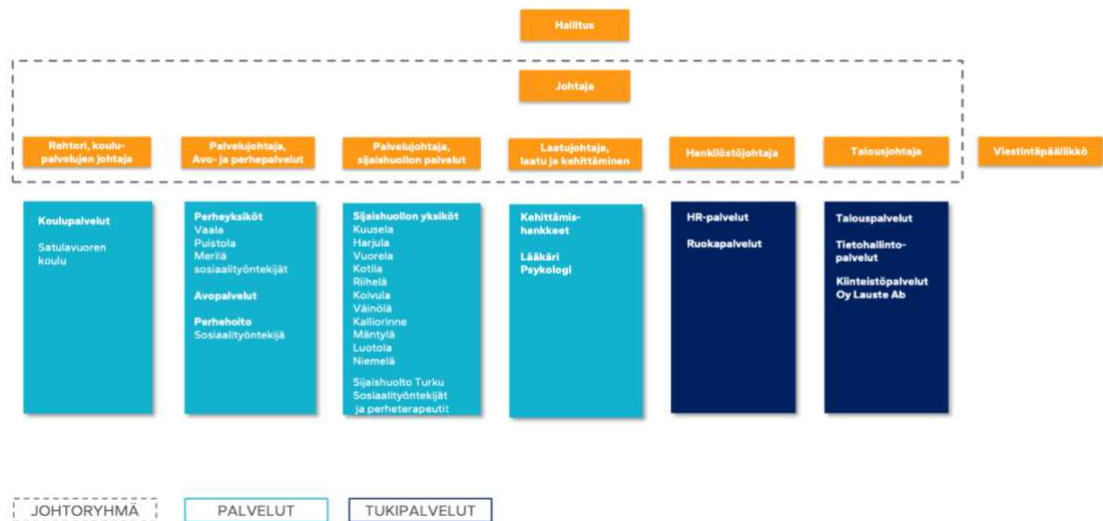
Lausteen Perhekuntoutuskeskus on lastensuojelun edelläkävijä, joka kehittää jatkuvasti palveluitaan, työtapojaan ja osaamistaan yhteistyössä asiakkaiden, kouluttajien ja muiden palveluntuottajien kanssa. Lausteen toimitilat Turussa ja Uudessakaupungissa tarjoavat lapsille ja perheille rauhallisen ja ympäristön arjen ongelmatilanteiden kohtaamiseen. (Perhekuntoutuskeskus Lauste 2023.)

Tutkimukseen liittyvät henkilöt ja toimijat ovat käytännössä Asiakkaasta Kumppaniksi-hankkeen hankehenkilöstö, eli kokemuskumppanit ja hanketta koordinoivat henkilöt. Toimintaympäristönä Turun Perhekuntoutuskeskus Lauste. Selvitämme kumppaneiden kokemuksia omasta työstään edellä mainitussa ympäristössä ja pyrimme saamaan heiltä henkilökohtaista kokemusta ja tietoa työnsä sisällöstä ja kehittämismahdollisuuksista.

Oman henkilökohtaisten kokemustemme mukaan kokemusasiantuntijuus ja kokemuskumppanien käyttö perhetyön tukena sijaishuollossa on näyttäytynyt varsin vähäisenä.

Päätimme liittää tutkielmaamme mukaan myös kuvauksen Perhekuntoutuskeskus Lausteen organisaatiokaaviosta ja kokemuskumppaneiden, sekä hankehenkilöstön sijoittumisesta organisatorisesta ja hallinnollisesta kulmasta katsottuna. Alla Perhekuntoutuskeskus Lausteen organisaatiokaavio. On mielestämme huomion arvioista, että asiantuntijapalvelut, kuten kokemuskumppanuuden tarjonta lastensuojeluprosessin tueksi, kuuluu myös virallisesti Lausteen palvelukokonaisuuteen. (Perhekuntoutuskeskus Lauste 2023.)

Tämä on tärkeää; hankkeet kuuluvat Perhekuntoutuskeskus Lausteella peruspalvelujen piiriin, ja niiden on tarkoitus tukea ja kehittää jo olemassa olevia palveluja. Kokemusasiantuntijuutta on pyritty Lausteella integroimaan osaksi palvelukokonaisuutta, ja tutkielman yksi päämäärä onkin selvittää kumppaneilta, miten tässä on käytännössä viime vuosina onnistuttu. (Perhekuntoutuskeskus Lauste 2023.)

Kuva 2 Perhekuntoutuskeskus Lauste, Organisaatiokaavio (Perhekuntoutuskeskus Lauste 2023)

Perhekuntoutuskeskus Lauste Ry:n hallinnollinen puoli koostuu hallituksesta, jonka alaisuudessa järjestön toimintaa organisoidaan. Johtoryhmään kuuluu Perhekuntoutuskeskus Lausteen johtaja, jonka alaisuudessa toimivat koulupalvelujen johtaja, avo- ja perhepalvelujen johtaja, sijaishuoltoyksiköiden

johtaja, palvelujen laadusta ja kehittämisestä vastaava johtaja sekä henkilöstöjohtaja, että talousjohtaja. Lisäksi johtoryhmää sivuuttaa viestintäpäällikkö, joka vastaa organisaation sisäisestä ja ulkoisesta viestinnästä ja Pr-toiminnasta. Kehittämishankkeille sekä lääkärin, että psykologin palveluille on organisaatiokaaviossa määritelty oma segmentti. Muun muassa Asiakkaasta Kumppaniksi -hanke on osittain ulkoisen rahoituksen piirissä, ja osittain edellä mainittu hanke on oma entiteettinsä ja sillä on oma hankehenkilöstönsä. Päätäntävalta ja vaikuttaminen tapahtuu organisaation kannalta kuitenkin organisaatiohierarkian mukaisesti, eivätkä hankkeet ole riippumattomia. (Perhekuntoutuskeskus Lauste 2023.)

2.3 Lastensuojelusta ja sijaishuollosta

Institutionaalisesti lastensuojelu on lakisääteinen toimintajärjestelmä, jonka tehtävänä on turvata haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden asema ja oikeudet ja tukea vaikeuksia kohdanneita perheitä. Ensisijaisesti lastensuojelun piirissä olevia lapsia ja heidän perheitään pyritään tukemaan avohuollon tukitoimin. Kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia ja nuoria oli Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL 2023) mukaan yhteensä 17 885 vuonna 2022. Luku oli täsmälleen sama, kuin vuonna 2021. 2000-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä lastensuojelun asiakasmäärät ja lastensuojeluilmoitukset ovat Suomessa vain jatkaneet kasvuaan (Saari ym. 2020, 83; THL 2023).

Lastensuojelun kiistaton perustehtävä on suojella lapsia sekä turvata heidän oikeutensa. Tämän lisäksi lastensuojelun tulisi pyrkiä vanhempien tukemiseen heidän työssään kasvattajina ja huolenpitäjinä. Lastensuojelun toimintaympäristö on laaja ja siihen liittyy paljon vastuita sekä päätäntävaltaa. Lastensuojelun ja vanhemmuuden yhdistäminen ei ole ristiriidatonta. Avun tarpeessa olevan lapsen tai nuoren asioita pohtii vanhempien lisäksi mittava joukko ammattilaisia. Heillä kaikilla on oma kokemuksensa ja mielipiteensä. Parhaassa tapauksessa ammattilaisten ja vanhempien ja myös lapsen itse jakaessa ajatuksiaan saadaan aikaan myönteinen muutos. (Kallio ym. 2023, 2.)

Lakia tulkittaessa vastuu lapsen hyvinvoinnista on ensisijaisesti lapsen vanhemmilla ja huoltajilla. Viranomaiset, jotka toimivat lapsen kanssa ovat veloitettuja tarjoamaan riittävän varhain tarpeellista tukea sekä tukea vanhempia kasvatustehtävässä, sekä tarpeen tullen ohjattava lapsi tai perhe lastensuojelun asiakkaaksi. Koska järjestämisvastuu lastensuojelussa on hyvinvointialueilla, niin jokaiselle alueella muodostunut oma tapansa toteuttaa lastensuojelulakia. Vaikka laki on kaikille sama voivat toimintaperiaatteet ja käytännöt vaihdella huomattavasti eri hyvinvointialueiden välillä.

(Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 3:11.)

Lastensuojeluun kohdistuvassa kritiikissä näkyy usein lapsennäkymättömyys lastensuojelussa ja sen toimintaympäristössä. Tämän on arvioitu johtavan perhe- ja vanhemmuusnäkökulman korostumiseen. Tämän on katsottu asettavan lapsen perheen omaisuudeksi sekä liiaksi ohjaavan lastensuojeluyötä liiaksi kohti perheen tukemista. Asiaa voi tarkastella myös toiseen suuntaan, ovatko vanhemmat ja vanhemmuus lapsen omaisuutta. Jos asia näin on, myös lastensuojelun tulisi olla olemassa myös lasten vanhempia varten. (Laitinen ym. 2007, 71–73.) Lastensuojelu ei ole kamppailu lapsen ja vanhemman tarpeiden välillä vaan siitä, että vanhemman tukeminen on samalla lapsen tarpeiden turvaamista.

Vanhemmuuden tukeminen on muutakin kuin huoltajan mielipiteen selvittämistä tai yhteydenpidon sekä tapaamisten sallimisia sijoituksen aikana.

Lastensuojelun asiakkuus on usein kriisi, josta toipumiseen vanhempi tarvitsee tukea. Vaikka lapsen toiminnallisesta kasvattamisesta vastaa lastensuojelu yksikkö on vanhempien huomioimine tärkeää. (Laitinen ym. 2007, 74.)

Vanhemmilta usein toivotaan yhteistyötä kasvatuksessa, sillä onhan perheellä tärkeä rooli lapsen huolenpidossa ja hoivassa. Asetelman ylläpito, jossa lapsi kokee, ettei häntä ole hylätty perheen toimesta on tärkeää ylläpitää. (Streng 2010, 16.)

2.4 Kirjallisuus ja tutkimus aiheesta

Lastensuojelua ja sen eri osa-alueista on tehty jonkin verran tutkimusta. Perhetyöstä ja sen eri muotoja on tutkittu, suhteellisesti paljon vähemmän. Tähän on yhtenä syynä perheyön hyvin lyhyt historia. Palvelumuotona perhetyö on vakiintunut vasta viime vuosina. 90-luvulla kunnilla oli tarjota perheille kotiapua, joka oli palvelumuodoltaan perhetyön esiaste. Vasta 2000-luvulla alkoi vakiintua perhetyö käsitteenä lastensuojeluun. (Heino 2008, 20–21.)

Kokemusasiantuntijuus on vielä uudempi ilmiö lastensuojelun kentällä ja Lausteen perhekuntoutuskeskuksessa se pilotoitiin 2020. Lausteen kokemuskumppaneista on tehty aikaisemmin kolme opinnäytetyötä, mutta ne ovat keskittyneet kokemuskumppanien historiaan ja palvelun perustamiseen.

Ruohio (2017, 7) on YAMK opinnäytetyössään tutkinut vanhempien toimijuutta lastensuojelun tehostetussa perhetyössä. Tehostettu perhetyö on lastensuojelun avohuollon alainen palvelu ja sitä tarjotaan perheille vapaaehtoisuuteen perustuvana. Ruohio (2017, 38–39) avaa ensin lastensuojelun lakeja ja käytänteitä sekä vanhempien roolia lastensuojelussa. Perhetyön historiaa ja sen eri menetelmiä on tarkasteltu vanhempien toimijuuden näkökulmasta. Kyseessä on laadullinen tutkimus ja tuloksina esitellään tehostetun perhetyön tarjoaman tuen olleen vanhemmuuden toimijuutta edistävä asia. Vanhemmat olivat kokeneet tehostetun perhetyön tukeneen erityisesti vanhemmuutta ja osallisuuden tunnetta.

Rosenbergin Pro Gradu-tutkielmassa (2021, 16–26) käsitellään kokemusasiantuntijuuden roolia lastensuojelun asiakasvanhempien voimaantumisen ja osallisuuden tukemisessa, sekä New Yorkin mallia lastensuojelussa. Kokemuskumppani-hankkeen tavoitteena oli kouluttaa kokemuskumppaneita, jotka ovat itse kokeneet lastensuojelun asiakkuuden, tukemaan nykyisiä asiakasvanhempia. Tutkimus osoittaa vanhempien voimaantumista voitavan tukea luomalla osallisuutta ja vuorovaikutusta lastensuojelussa.

2.5 Kokemusasiantuntijuus ja New Yorkin malli

Kokemuskumppanuuden juuret löytyvät Yhdysvaltojen New Yorkista, jossa kokemuskumppaneita koulutetaan pääasiassa järjestöjen toimesta vertaistukijoita ja kokemusasiantuntijoita (Malinen ym. 2023, 111). Kokemukseen perustuva tieto on ammatilliseen tietoon yhdistettynä onnistunut kehittämään lastensuojelujärjestelmää (Tobis 2013, 21).

1990-luvun alkupuolella huostaanotettujen lasten suuri määrä huolestutti New Yorkin osavaltion viranomaisia. Syinä silloiseen tilanteeseen olivat esim. asunnottomuus, huumeiden käyttö, rotusyrjintä ja terveydenhuollon surkea tila. Teiniraskaudet olivat yleistyneet ja HIV- sekä AIDS-epidemiat olivat huolestuttavasti nousussa. Tuolloin New Yorkissa oli sijoitettuna yhteensä noin 50 000 lasta ja nuorta. Lastensuojelun resurssit olivat yksinomaan sitoutuneet sijaishuoltoon ja lastensuojelussa oli paljon ongelmia. Perheillä, jotka olivat lastensuojelun asiakkaita ei ollut mahdollisuuksia vaikuttaa. New Yorkin lastensuojelujärjestelmä ei toiminut tai se oli riittämätöntä. (Tobis 2013, 21–23.)

Tobis (Kallio ym. 2023, 2, 6–7) kertoo, että 90-luvulla tapahtui dramaattinen muutos New Yorkin lastensuojelussa ja sijaishuollossa. Nykyään New Yorkissa on vähemmän kuin 8000 lasta sijaishuollossa ja useat perheet saavat tukea lastensuojelun kautta, jotta huostaanottoa ei tarvittaisiin. Kyseessä siis varsin ennalta ehkäiseviä toimia. Vanhempien osallisuutta on parannettu niin ehkäisevänä kuin hoitava toimenpiteinä, heillä on parempi laillinen edustus lastensuojelun asioissa ja oikeusturva toteutuu paremmin. New Yorkissa toimi 90-luvulla pieni yhdistys, Child Welfare Foundation, joka alkoi rahoittaa vanhempien osallisuutta lastensuojeluprosesseihin avustuksien kautta. Avustukset ja tuki koskivat käytännössä kolmea eri osa-aluetta:

- 1) *Koulutusta*: lastensuojelun kokemuksia omaavista vanhemmista koulutettiin vertaistukikumppaneita asiakasvanhemmille lastensuojeluprosessissa. Kokemusasiantuntijat olivat mukana asiakasvanhempien kanssa läpi prosessin ja varmistivat, että vanhempien ääni tulee kuulluksi.

- 2) *Tietämyksen kasvatusta:* Haluttiin vaikuttaa sosiaalityöntekijöiden asenteisiin vanhempia kohtaan; usein negatiivinen suhtautuminen tai suora tuomitseminen johtui vahvasti vanhempien omasta alhaisesta sosioekonomisesta asemasta. Köyhällä on niukemmat resurssit yhteiskunnassa vaikuttaa niin itseensä, perheeseensä kuin yhteiskunnallisesti, kuin varakkaalla.
- 3) *Työn organisointia:* Kokemusasiantuntija työskentelivät ruohonjuuritasolla yhteisöissä, jotta lastensuojelupalvelut ja niiden järjestäminen vastaisivat yhteisöjen ja yksilöiden todellisia tarpeita. (Kallio ym. 2023, 6–7.)

Vuonna 1990 sattunut järkyttävä tapahtuma, jossa 6-vuotias tyttö menetti henkensä olleessaan lastensuojelun valvonnassa, paljasti lopullisesti koko järjestelmän toimimattomuuden. Henkilökunta, joka oli joutunut toimimaan ilman asianmukaista tukea ja oli ylikuormittunut jokaisella osa-alueella ei pystynyt tukemaan asiakkaita tarpeellisella tavalla. Tapaus antoi alkusysäyksen lastensuojelujärjestelmän uudistamiselle ja 1996 perustettiin kokokaan uusi lastensuojeluvirasto Administration for Children`s Services (ACS) (Tobis 2013, 25.)

New Yorkin mallissa ääneen pääsivät nyt vanhemmat, jotka olivat jollain tavalla olleet itse lastensuojelun asiakkaita. Kokemusta löytyi joko omasta sijoituksesta tai vanhemmuudesta lapselle, joka oli sijoitettuna. Näistä vanhemmista kasvoi aktiivinen ja toimiva joukko, joka työskenteli lastensuojelujärjestelmän uudistamisen puolesta. (Tobis 2013, 17.)

Tilanteeseen tuli muutos vuoden 1996 jälkeen, kun lastensuojelun piirissä olleet vanhemmat löysivät toisensa järjestöjen avulla. Tämän tyylisiä järjestöjä olivat esimerkiksi Child Welfare Organizing Project, ja People United for Children. Näissä järjestöissä vanhemmat saivat äänensä kuuluviin ja järjestöt aloittivat vanhempien kouluttamisen puhujiksi. Kun vanhemmat olivat kokeneet niin lastensuojelun asiakkuuden kuin saaneet koulutuksen, he pystyivät kertomaan muille kokemuksistaan. Ennen vuotta 1996 lastensuojelun asiakkaan ääntä ei

kuultu lasta koskevissa päätöksissä. Huostaanottojen määrä väheni merkittävästi New Yorkissa vuosina 1996–2011. Vanhemmat eivät tosin pystyneet tähän yksin vaan yhteistyössä ammattilaisten kanssa. (Tobis 2013, 169–175.)

Vaikka Yhdysvalloissa huostaanottojen määrä on ollut edelleen nousussa, tilanne New Yorkin osavaltiossa ja kaupungissa on ollut eri. Vaikka Suomen ja Yhdysvaltojen palvelujärjestelmien vertaaminen on vaikeaa ja ne eroavat paljon toisistaan, voidaan olettaa, että koko perheen osallisuuden lisääminen vaikeassa tilanteessa on auttanut vanhempia suuntaamaan omaa toimijuuttaan kohti perheen ja lapsen hyvinvointia. (Malinen ym. 2023, 111.)

3 Kokemusasiantuntijuus Perhekuntoutuskeskus Lausteella

Sosiaali- ja terveystalvueluissa on ammattilaisten työn rinnalla käytetty kokemusasiantuntijuutta jo vuosia. Lastensuojeluun se on tullut mukaan 2010-luvulla. (Isola ym. 2022, 1) Perhekuntoutuskeskus Lausteella kokemuskumppani toiminta lähti liikkeelle STEA:n rahoittaman Asiakkaasta kumppaniksi hankkeen myötä vuonna 2020. (Perhekuntoutuskeskus Lauste 2023.)

3.1 Asiakkaasta kumppaniksi -hanke

Asiakkaasta kumppaniksi -hanke on Perhekuntoutuskeskus Lauste ry:n koordinoima ja toteuttama hanke, joka ajoittui vuosille 2020–2022. Sen tavoitteina oli vahvistaa lastensuojelussa olevien perheiden vanhempien osallisuutta itse lastensuojeluprosessissa, vähentää ennakkoluuloja ja stigmoja lastensuojelun puolesta ja tuoda kokemukseen perustuvaa tietoa ammattilaistiedon rinnalle lastensuojelupalveluihin, kuten perhetyöhön tai lastensuojelun avohuoltoon. Hanke pyrki myös kehittämään osaltaan lastensuojelun eri osa-alueita nimenomaan Perhekuntoutuskeskus Lausteessa. Hankkeessa on myös kehitetty ja aloitettu kokemuskumppanikoulutusprosessi, jossa koulutetaan lastensuojelupalveluita läpikäyneiden perheiden vanhempia lastensuojeluprosessin vaikuttajiksi, kehittäjäkumppaneiksi ja vertaistukihenkilöiksi. (Kallio ym. 2023, 2.)

Perhekuntoutuskeskus Lausteen Asiakkaasta kumppaniksi – hankkeen missio on vahvistaa vanhempien ja työntekijöiden välistä yhteistyötä. Kasvattaa vanhempien sitoutumista palveluihin. Lisätä vanhemman osallisuutta ja toimijuutta perheen asioissa. Sekä tuoda kokemustieto osaksi lastensuojelun tiedonmuodostuksen ja palveluiden kehittämisen rakenteita ja käytäntöjä. (Perhekuntoutuskeskus Lauste 2023.)

Perhekuntoutuskeskus Lausteen Asiakkaasta kumppaniksi – hankkeen työryhmään kuuluu hankepääällikkö, hanketyöntekijä ja kokemuskumppanit.

Lastensuojelun keskusliiton SOILA-Kokemusnäkökulmia lastensuojelun uudistamiseksi hankkeessa yhdeksi kehityskohteeksi perheen tukemiseksi nousi vertaisuus. Koko perheen ja vanhemmuuden tueksi huostaanottotilanteessa ja sen aikana ehdotettiin vanhemmalle omaa vertaista. (Antikainen ym. 2024, 12–15.)

Lastensuojelun perustehtävänä on suojella lapsia ja turvata heidän kasvuaan ja kehitystään (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 1:1). Kun perustehtävänä lastensuojelussa on turvata ja tukea lasta, on jokseenkin yhtä tärkeää tukea koko perhettä ja vanhempia lastensuojelun prosessissa. Vanhempien ja huoltajien tukeminen kasvatus- ja huolenpitotehtävissä on essentiaalisen tärkeää, jotta lastensuojelusta olisi koko perheelle tukea ja turvaa. Tämä osaltaan myös auttaa mahdollisten häpeän tunteiden ja stigmojen kanssa. (Kallio 2020, 4–8.)

Lastensuojelu puuttuu niin lapsen itseänsä tekemään pahaan kuin myös heidän kokemaansa kaltoinkohteluun. Työntekijän on tärkeä muistaa ja tiedostaa tähän liittyvät tunteet. Lastensuojelun työskentelyyn on vahvasti liitetty leimaamisteoria, jossa lapsi tai nuori leimataan tietynlaiseksi hänen käyttäytymisensä vuoksi. Tämä tekee lastensuojelutyöstä erityisen arkaluontoista ja vaatii eettisyyttä ja herkkyyttä työntekijältä. (Eronen 2009, 225.)

Stigma eli häpeäleiman syntyä voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta lastensuojelussa. Länsimaiseen kulttuuriin on juurtunut ajatus, jossa perheiden tulisi selvitä itse kasvatustehtävässään, vaikka julkista apua olisikin saatavilla. Sosiaaliavun pyytäminen, vaikka se olisikin perusteltua ja tarpeellista voidaan nähdä aiheuttavan stigmaa. Lastensuojelussa eniten häpeää on koettu aiheuttavan lapsen joutuminen sijaishuoltoon, ennaltaehkäisevien palveluiden käyttämistä taas ei koettu niin stigmatisoivaksi. (Kallio 2020, 6–8.)

Vanhemmat, joiden lapset ovat päätyneet lastensuojelutoimenpiteiden kohteeksi jakavat myös kokemuksen stigmasta. Vanhemmat ovat päätyneet erilaisiin keinoihin selviytyäkseen, kuten asiakkuuden salaamiseen. Vaikeiden

asioiden käsittelemiseen vanhemmat ovat löytäneet tukea vertaistoiminnasta ja omien kokemusten jakamisesta muiden samaan tilanteeseen päätyneiden kanssa. (Kallio 2020, 15–16.) Vertaistoiminnan käyttö on voimaannuttanut vanhempia ja vaikuttanut heidän hyvinvointiinsa. Vanhemmat ovat kokeneet hallinnan ja osallistumisen tunnetta. Tällä kokemuksella saadaan palveluiden piiriin vanhempia, jotka kokevat saavansa ongelmansa hallintaan. (Kallio 2020, 17.)

Alla otos Perhekuntoutuskeskus Lausteen kokemuskumppanit.fi -sivustolta otettu kartoitus Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeesta, jossa havainnollistetaan itse hanketta ja koulutettujen kumppaneiden työnkuvaa ja työn sisältöä:

Kuva 3 Kokemuskumppanit osana Lausteen lastensuojelun palveluita
(Perhekuntoutuskeskus Lauste 2023)

Kokemuskumppani osallistuu siis Lausteen havainnollistavan kokemuskumppanuusmatriisiin puolesta niin tukihenkilötyöhön, kehittämistyöhön ja vaikuttamistyöhön. Omassa tutkielmassamme pääpaino työkuvasa allokoiutuu pääasiassa tukihenkilötyöhön. Selvityksiemme mukaan sijaishuollon perhetyöhön kumppaneiden vaikuttaminen ja kehittäminen ovat vielä jokseenkin lähtökuopissa, eikä välttämättä vielä niin integroituina palveluihin itsessään.

Haastatteluissa kokemuskumppanit kertovat edellä mainittuihin seikkoihin omia näkemyksiään.

3.2 Kokemuskumppanit

Perhekuntoutuskeskus Lauste käyttää kouluttamistaan kokemusasiantuntijoista termiä kokemuskumppani. Kokemuskumppani termi on ollut käytössä vuodesta 2020. Termi kokemuskumppani on syntynyt yhteisessä kehittämistapaamisessa, jossa lastensuojelun ammattilaiset ja asiakasvanhemmat ovat kokeneet termin kuvaavan hyvin vertaistukea ja kokemukseen perustuvaa asiantuntemusta. (Perhekuntoutuskeskus Lauste 2023.)

Vertaistuella ja kokemusasiantuntijuudella on keskeinen rooli suomalaisissa lapsi- ja perhepalveluissa. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa (LAPE) se on vahvasti esillä. Kokemusasiantuntijuutta on toteutettu Suomessa jo pidemmän aikaa ja vertaistuki on tuotu mukaan myös lastensuojeluun. (Malinen ym. 2013, 23–24.) Vertaistuen erityispiirre on sen osapuolten toimiminen toistensa vertaisina. Vertaisuuteen liittyy ajatus osapuolten välisestä tasa-arvoisesta asemasta. Yhdistävän tekijän olemassaolo ei kuitenkaan aina tarkoita sitä, että ihmiset kokisivat olevansa vertaisia. Vertaisuutta voi pitää erityisenä lähtökohtana tuen antamiselle ja vastaanottamiselle. Siihen usein liitetään molemminpuolinen ymmärrys. (Malinen ym. 2013, 25.)

Perhekuntoutuskeskus Lauste kouluttaa lastensuojelun entisiä ja myös nykyisiä lastensuojelun asiakasvanhempia kokemuskumppaneiksi niille vanhemmille, joiden lapsi on lastensuojelun asiakkaana nyt. Kokemusasiantuntijoiden välitön hyöty ja merkitys koostuu todellisten tarinoiden kertomisesta joka tuo työntekijöiden tietoon vuorovaikutukseen ja palveluiden kehittämiseen liittyviä tarpeita. Kokemusasiantuntijoiden tieto on avuksi asiakaslähtöisyyden kehittämisessä ja avun saatavuuteen liittyvien ongelmien korjaamisessa. (Hietala & Rissanen 2015, 11.)

Kokemusasiantuntijaa voidaan kuvata henkilöksi, jolla on omakohtaista kokemusta ammatilliseen työskentelyyn liittyvän asiakkuuden haasteista ja ongelmista, ja itse myös käynyt läpi esimerkiksi lastensuojelun asiakasvanhemmuuden. Samalla myös on myös asiakkaan vanhempi ja kohdannut lastensuojeluprosessiin liittyviä tabuja ja stigmoja.

Kokemusasiantuntija voi käytännössä olla joko palveluita käyttänyt henkilö tai palveluita käyttäneen sukulaisen, esimerkiksi lapsen, huoltaja tai vanhempi. Kokemusasiantuntijalla on ensikäden ja voisi sanoa myös herkän position tietoa niin palveluista, sairaudesta tai haasteista, niihin suhtautumisesta niin henkilökohtaisesti kuin asian kanssa työskentelevien ammattilaisten näkökulmista. Hänellä on myös hiljaista tietoa siitä, miten todellisuudessa esimerkiksi lastensuojeluprosessissa asiakkaaseen tai vanhempiin suhtaudutaan ja miten painokkaasti tukea apua riittää kokonaisuudelle, eli meidän tutkielmamme kohdalla lastensuojelun asiakasperheille ja erityisesti vanhemmille. (Hietala & Rissanen 2015, 16–19, 32–36.)

Kokemusasiantuntijuus on siis osaltaan myös asiantuntijan kuntoutumista ja eräänlaista terapiaa – ammatillisen työotteen ja työnkuvan lisäksi. Kenenkään omat voimavarat ja energia ei ole loputonta – tämä tulee huomioida myös kokemusasiantuntijuuteen liittyvässä työskentelyssä. Kuormittuneena tai liiaksi traumatisoituneena asiantuntijuus ei välttämättä tuo työskentelyyn positiivista kulmaa, turvaa tai vertaistukea, vaan jotain päinvastaista. On siis ensisijaisen tärkeää, että kokemusasiantuntija kykenee suoriutumaan työtehtävästään liiaksi itseään kuormittamatta. Tämä toki koskee erityisesti sosiaali- ja terveysalalla työskenteleviä ihmisiä Suomessa varsin laajasti – et voi olla avuksi, jollet lähtökohtaisesti selviä päivittäisestä työstä ilman uupumusta. (Hietala & Rissanen 2015, 13–16.)

Kokemusasiantuntija tarvitsee oman kokemuksensa lisäksi koulutusta ja teoreettista tietoa sekä valmiuksia ja taitoja erilaisiin tehtäviin. Oman kuntoutumisprosessin täytyy olla edennyt riittävän pitkälle.

Kokemusasiantuntijatoiminnalla nähdään olevan taloudellinen ja yhteiskunnallinen tehtävä – aivan kuten Perhekuntoutuskeskus Lausteella.

Tarkoitus on edistää perheiden kuntoutusta ja asiakkuuden onnistumista – eli käytännössä lapsen kasvun ja kehityksen turvaamista toivotulla tavalla.

Kokemusasiantuntijatoiminta koetaan voimaannuttavana ja kuntouttavana, ajan myötä kehittyvänä ja kypsyvänä. Kehittymiseen tarvitaan taustatahon tukea, kokemusten jakamista, työnohjausta, verkostoitumista ja mahdollisuus monipuolisiin tehtäviin. (Hietala & Rissanen 2015, 13–16.)

Perhekuntoutuskeskus Lausteen kokemusasiantuntijat, eli kokemuskumppanit, toimivat erilaisissa konteksteissa liittyen lastensuojeluprosessiin ja perheiden kanssa tehtävään työhön. Perhekuntoutuskeskus Lauste (Perhekuntoutuskeskus Lauste 2023) listaa kokemuskumppanien toimijuutta seuraavasti:

Kokemuskumppanit toimivat

- vanhemman tukena kahdenkeskisissä tapaamisissa,
- arkiympäristössä tai etänä yhteistyön tukena vanhemman ja työntekijän välillä,
- ohjaajina Vanhemmalta vanhemmalle -vertaisryhmissä,
- sosiaalipalveluiden kehittämistyöryhmissä,
- asiakaskokemusten esiin tuojina esim. sosiaalialan ammatilliset foorumit ja opetus ja sosiaalinen media.

Kerromme seuraavaksi, miten Perhekuntoutuskeskus Lauste kouluttaa omia kokemuskumppaneita palveluiden parantamiseksi ja kehittämiseksi, sekä konkreettisesti tukemaan lastensuojeluprosessia niin perhekuntoutuksessa, avohuollossa kuin sijaishuollossa. Meitä kiinnostaa eniten kumppanien kokemukset työstään sijaishuollossa asiakasvanhempien kanssa, koska sijaishuoltoon sijoittuu suurin osa Perhekuntoutuskeskus Lausteen asiakasmäärästä. Kerromme myös, miten asiakasvanhempi voi tilata itselleen kokemuskumppanin tueksi itselleen lastensuojeluprosessissa. Lastensuojelun asiakkaina on monenlaisia lapsia monenlaisista perheistä, ja jokainen asiakas

ja perhe on yksiöllinen haasteineen, voimavaroineen ja tarpeineen. Perhetilanteet ja haasteet ovat moninaisia ja usein monimutkaisia. Riippumatta siitä, millaisia perheen haasteet ovat, vanhemmat kokevat usein kuormitusta ja stressiä. Vanhempien kokemusten ja ajatusten kuuleminen lastensuojelun palveluissa on välttämätöntä, jotta perheet voivat saada oikeanlaista tukea. Näiden haasteiden lievittämiseen, luottamuksen ja turvan kasvattamiseen Lauste on Asiakkaasta Kumppaniksi -hankkeen avulla pyrkinyt saamaan asiakasvanhemmista vertaistukikumppaneita. (Kallio ym. 2022, 2; Perhekuntoutuskeskus Lauste 2023.)

Kokemuskumppanit koulutetaan noin viiden kuukauden kestävässä koulutuksessa, jonka Perhekuntoutuskeskus järjestää itse organisaation sisällä. Koulutus kuuluu keskeisenä osana keskuksen palveluihin, ja kokemuskumppanit ovat osa Lausteen työvoimaa koulutuksen päätyttyä. Koulutukseen kuuluu pieniryhmätapaamisia 2 tuntia viikossa, lisäksi koko koulutusryhmän tapaamisia kolmena päivänä koulutuksen aikana. Tämän lisäksi kumppani tekee etätehtäviä ja yhteensä koulutus kestää ajallisesti noin sata tuntia. (Perhekuntoutuskeskus Lauste 2023.)

Kuva 4 Kokemuskumppanikoulutus (Perhekuntoutuskeskus Lauste, Asiakkaasta kumppaniksi -hanke 2023)

Yllä Perhekuntoutuskeskus Lausteen kokemuskumppanit.fi -sivustolta lainattu kuva havainnollistamaan kumppanien koulutusta ja osallisuuden ja ammattitaidon vahvistumista niin omassa elämässä, kuin lastensuojelun palveluissa Lausteen kumppaneiden koulutuskokonaisuudessa.

Käytännössä asiakasvanhemman matka kokemuskumppaniksi on eräänlainen kasvu niin ammatillisesti, kuin henkilökohtaisella tasolla. Ammatillisen- ja henkilökohtaisen kasvun toivotaan nivoutuvan yhteen, jotta omista kokemuksista, itse- ja ryhmäreflektiosta sekä lakiopin ja oikeusopin kautta, saadaan aikaiseksi kokemukseen perustuva tietotaito ja ammatillinen ote toteuttamaan kumppanin perustehtävää, eli olla tukena niin asiakkaalle kuin asiakasvanhemmalle. (Isola ym. 2022, 4–6.)

3.3 Osallisuus ja toimijuus lastensuojelutyössä

Lastensuojelun käsikirja määrittelee lastensuojelulle kolme perustehtävää. Niihin kuuluvat lasten elinoloihin vaikuttaminen, itse lasten suojelemistehtävä ja vanhempien tukeminen (Lastensuojelun käsikirja 2016). Vanhempien osallisuutta lastensuojelun työskentelyssä on pyritty lisäämään viime vuosina. Vanhemmilla on vaihtelevasti kykyä ja halua sitoutua lastensuojelussa tapahtuvaan työskentelyyn. Vanhempien sitoutumista voidaan helpottaa, jos vanhempien ja työntekijöiden välille syntyy luottamuksellinen suhde. Tässä työntekijällä on suuri rooli ja luottamusta syntyy työntekijän sinnikkyiden ja rehellisyyden avulla. Myös johdonmukaisuus ja lupauksista kiinnipitäminen synnyttävät luottamusta. Perheen mukaan ottaminen ja joustavuus ovat myös nousseet esiin tärkeinä asioina (Gallagher ym. 2011, 116–133.)

Vanhempien toimijuus lastensuojelussa muodostuu vasta työskentelyn aikana. Toimijuutta voidaan rakentaa niin että vanhempi saa tukea omaan sisäiseen prosessiin lastensuojelun työntekijöiltä. Tämä tarkoittaa avun saamista työntekijöiltä sen asian hyväksymiseen, että vanhempi tarvitsee tukea. Vanhempia saa tukea oman tilanteensa käsittelyyn ja toimintakykyynsä. (Välimaa 2016, 55.)

Vaikka vanhemmat olisivat vastentahtoisesti mukana palvelussa, on heidän sitouttamisensa mahdollista. Tähän auttaa se, että työntekijät keskittyvät enemmän perheen voimavaroihin kuin ongelmiin. Yleensäkin se, että työntekijän ja asiakkaan välille pyritään luomaan luottamuksellinen suhde, on sitoutumisen ja vaikuttavuuden kannalta merkityksellistä. (Hietamäki 2015, 168–173.)

Kallio (2022, 2) kertoo Suomen Kasperin julkaisussa oman näkemyksenä kokemuskumppanin työnkuvaan ja sen vahvuuksiin: ”Vanhempien asiantuntijuutta tarvitaan ammattilaisten asiantuntijuuden rinnalle kehittämään lapsia ja nuoria entistä paremmin suojelevia ja tukevia keinoja ja rakenteita.” New Yorkin mallia mukailen ja esimerkkiä ottaen myös Perhekuntoutuskeskus Lauste on ymmärtänyt vertaistuen ja asiakasvanhempien henkilökohtaisten kokemusten merkityksen asiakastyön tukena, voimavarana ja lähtökohtaisesti

yhtenä laajana lisänä koko palvelutarjontaan. Vanhemmalla tai huoltajalla on myös vapaus valita, haluaako hän lastensuojeluprosessin tueksi myös kokemuskumppanitoimintaa. Hän voi myös koska tahansa peruuttaa ja lopettaa kokemuskumppaninyhteistyön, tai vaihtaa kumppania, jollei esimerkiksi henkilökohtaiset kemiat tai muut opitut tavat ja tottumukset eivät kohtaa.

Osallisuus voi olla monitahoinen käsite, ja sen ymmärtäminen voi vaihdella henkilökohtaisien kokemusten mukaan. Osallisuuden toteutumisesta haastateltavat kertoivat myös enemmän siitä näkökulmasta mitä ajattelevat osallisuuden tarkoittavan yleisesti. Rosenberg (2021, 23–24) määrittelee osallisuuden ilmenevän toiminnan vapauksina ja mahdollisuuksina säädellä omaa toimintaa ja tekemistä.

3.4 Perhetyöstä

Perhetyö on tavoitteellista työskentelyä perheiden kanssa, jolla on yhteiskunnallista ja sosiaalista vaikuttavuutta. Perhetyössä pyritään vahvistamaan erilaisissa elämäntilanteissa olevien perheiden omia voimavaroja kasvatusta- ja kehityskysymyksissä sekä tuetaan heitä tavoitteellisesti. Perhetyö voi olla myös puuttumista siinä kuin syvällistä tukemistakin. (Järvinen ym. 2012, 10–15.) Perhetyössä työntekijän rooli on aktiivinen ja perhetyöhön voidaan joko ohjata tai velvoittaa. Perhetyö on jaoteltu Monisäikeinen perhetyö kirjassa kolmeen erilliseen kategoriaan: ehkäisevä perhetyö, kriisiperhetyö ja korjaava perhetyö. (Rönkkö & Rytönen 2010, 29.) Lastensuojelun perhetyön keskiössä on aina lapsi sekä vanhemmat. Perhetyön tavoitteena on parantaa lapsen ja vanhemman vuorovaikutusta. (Rönkkö & Rytönen 2010, 29–32.)

Perhetyöllä tarkoitetaan perheen kotona tai sosiaalitoimen kanssa yhteistyössä tehtävää työtä, joka voi sisältää esimerkiksi keskusteluapua ja tukea arjen eri toiminnoissa. Perhetyö on käytännön avun ja psykososiaalisen tuen yhdistelmä, jossa keskeistä on aina lapsen edun turvaaminen. Sosiaalihuoltolain mukaista perhetyötä voidaan järjestää laaja-alaisesti ja matalalla kynnyksellä, esimerkiksi lastensuojelun tarvetta ehkäisevänä toimintana. (THL 2023; 2024.)

Perhetyöntekijällä tarkoitetaan ammattinimikettä, jossa työntekijän ensisijaisena tehtävänä on työskennellä perheiden parissa. Lastensuojelun prosesseissa ja lastensuojelun sijaishuollossa on ehdottoman tärkeää, että asiakkaan (lapsen) lisäksi perhettä tuetaan, autetaan ja perheen kanssa työskennellään läpi lastensuojelun asiakkuuden. Perhetyöntekijä ei ole laillistettu ammattinimike. Perhetyön ammattinimikkeellä toimimiseen vaaditaan kuitenkin vähintään sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, eli lähihoitajan tutkinto. (Vilen ym. 2010, 18–27.) Yleisesti ottaen perheiden kanssa työskentelevät perhetyön ammattilaiset ovat suorittaneet vähintään alemman korkeakoulututkinnon. Perhetyö lastensuojelussa itsessään voidaan katsoa olevan kaikki se työ, jota perheiden kanssa tehdään prosessin eri vaiheissa. Työtä voidaan toteuttaa monella eri tahoilla, kuten sosiaalityössä, lastensuojelussa, päivähoitossa ja neuvoloissa, muutamia mainitakseen. (Vilen ym. 2010, 18–27.)

Perhetyö voidaan käsittää Counselling-työksi – tavoitteena perheen ja perheenjäsenten hyvinvointi ja kokemus voimaantumista ja voimavaraistumisesta. Counselling itsessään tarkoittaa suoraan englannista käännettynä ”ohjaamista, neuvojen antamista, kehottamista”. Lastensuojelun sijaishuollossa kokemusasiantuntijat toimivatkin vertaistukena asiakasvanhemmille ja pyrkivät positiivisesti vaikuttamaan lastensuojelun asiakkuuden mahdollisimman toimivaan ja laajaan onnistumiseen niin itse asiakkaan kuin perheen kohdilla. (Vilen ym. 2010, 24–27.)

Siinä missä kokemusasiantuntijat koulutetaan varta vasten itse tehtävää varten Perhekuntoutuskeskus Lausteessa, on Counselling-tason vuorovaikuttaminen ja vuorovaikutuksellinen tukeminen jokaisen sosiaali- ja terveysalan asiakkaan kanssa työskentelevän ammattilaisen perusammattitaitoa, jota voidaan kehittää ja jossa voi kouluttaa itseään läpi koko työuran. Kokemusasiantuntijuus voidaan käytännössä mieltää myös sosiaali- ja terveysalan ammattilaisen koulutus- ja osaamispakin lisävarusteeksi: se syventää ja laajentaa olemassa olevia tietoja ja taitoja kohdata lastensuojelun asiakasta ja hänen perhettään tavoin, joka tukee niin asiakasta, asiakasprosessia, perheen hyvinvointia ja toivon mukaan myös poistaa ennakkoluuloja ja stigmoja. (Vilen ym. 2010, 25–29.)

Perhetyö lastensuojelussa ja sijaishuollossa on käytännössä lastensuojelun asiakkaan ja hänen perheensä tukemista, auttamista läpi prosessin, hyvinvoinnin tukemista ja yleisesti perheen dynamiikan eräänlaista hoivaa – koko lastensuojelun prosessi sijaishuollossa paneutuu perheen sisäisiin haasteisiin, jotka osaltaan ovat myös johtaneet asiakkuuden alkamiseen. Joskus syy-seuraus-suhde voi löytyä suoraan perheen sisältä, kun taas toisaalta asiakkuus voi joskus johtua lähes kokonaan ulkoisista tekijöistä, eli ympäristötekijöistä. (THL 2023; THL 2024.)

Yleensä asiakkaan henkilökohtaiset ominaisuudet ja haasteet vaikuttavat kuitenkin kokonaisuutena asiakkuuden harkitsemiseen tai siitä päättämiseen. Lastensuojelun sijaishuollon perhetyössä toiveena ja tarkoituksena on perheen vuorovaikutuksen parantaminen ja jo olemassa olevien voimavarojen vahvistaminen. Perhetyötä voidaan tehdä ehkäisevänä tai niin sanottuna korjaavana työnä ja sitä tehdään yleisimmin sosiaalitoimen, neuvolan, päivähoidon tai koulun yhteydessä. Tutkimuksemme kohdalla selvitämme perhetyötä sijaishuollossa kokemuskumppanien näkökulmasta ja heidän ajatuksiaan omasta työstään, sen vaikuttavuudesta ja yleisesti siitä, miten kumppani oman työnsä kokee osana perhekuntoutusta ja lastensuojeluprosessia. (THL 2023; THL 2024.)

3.5 Kokemuskumppanuus lastensuojeluprosessin tukipalveluna

Kyky ja halu oppia uutta ovat yksiä tärkeimpiä abstrakteja ominaisuuksiamme. Opimme uusia asioita lähes päivittäin – jos näin haluamme. Myös kokemusasiantuntijuus vaatii oppimista ja sen jalkauttaminen ammattilaisen työskentelyn lomaan ei ole suinkaan itsestään selvää. Yleensä opimme uutta kouluissa, yrittäessämme henkilökohtaisesti tehdä tai ymmärtää jotain ennestään tuntematonta, tai työelämän vaatimusten ja niitä tukevien koulutusten kautta, nyt muutamia seikkoja mainitakseen. (Mönkkönen 2018, 14–20.)

Ympäristön ja yhteiskuntien muutoksen ja muutosalttius edellyttävät usein sitä, että uusia työ- ja ajattelutapoja on tarpeen opetella ja sisäistää tasaisin väliajoin. Esimerkiksi digitalisaatio, globalisaatio, niin sanottu maailma ”kyläytyminen”, ovat tuoneet niin jokapäiväiseen henkilökohtaiseen elämään, kuin työelämään varsin perustavanlaatuisia mullistuksia. Sama pätee myös lastensuojeluun ja vertaistukeen ja -asiantuntijuuteen - tai niin sanottuun kokemusasiantuntijuuteen. (Mönkkönen 2018, 14–20.)

Lastensuojelun perhetyön kohdalla kokemusasiantuntijuus on varsin uutta ja vastikään opittua – ei kuitenkaan laajasti jalkautettua menetelmää. Voisi sanoa, että tutkimus on vielä varsin kesken ja vertaistuen käyttö laajemmin lastensuojelun perhetyön tukena on vielä alkutekijöissään. Silti, kehitystä on tapahtunut positiiviseen suuntaan. Tästä esimerkkinä juuri Perhekuntoutuskeskus Lausteen rahoitusta kerännyt asiakkaasta kumppaniksi - hanke, jossa kokemukseen perustuvaa tietoa jalostetaan lastensuojelun perhetyön prosessin tueksi kouluttaen lastensuojeluprosessin läpikäyneitä vanhempia vertaistukemaan nykyisiä asiakasvanhempia heidän ylä- ja alamäissään. Vuorovaikutus on täten olennainen osa ammatillista osaamista, ja Lauste pyrkii koulutuksella valjastamaan entisten asiakasvanhempien tiedot ja kokemukset avuksi ja tueksi. Voisi sanoa, että kokemusasiantuntijuuteen liittyy vahvasti niin substanssiosaamista, prosessitietämystä kuin vuorovaikutusosaamista. (Mönkkönen 2018, 14–20.)

4 Tutkimuksen toteuttaminen

4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Päädyimme teemoittamaan kysymykset kolmeen osaan: halusimme selvittää kokemuskumppanien ajatuksia toimijuuden ja osallisuuden toteutumisessa heidän työskentelyssängsä asiakasvanhempien ja muiden sidosryhmien kanssa sijaishuollon perhetyössä, koska nämä teema ovat varsin näkyviä Lausteen viestinnässä ja kokemuskumppanien markkinoinnissa palvelujen lisäarvoina ja tukena. Kerroimme kokemusasantuntijuuden näkökulmasta osallisuudesta ja toimijuudesta vaikuttavina työskentelyn teemoina aiemmin tutkielmassamme. Lisäksi liitimme mukaan kaksi yleisempää kysymystä työn sisällöstä ja kehittämiskohteista. Kysymyksiksi valikoituivat:

- 1) Miten osallisuus toteutuu kokemuskumppaneiden perhetyössä?
- 2) Miten toimijuus toteutuu kokemuskumppaneiden perhetyössä?
- 3) Millä tavoin perhetyötä voidaan sijaishuollossa edistää kokemuskumppaneiden näkökulmasta?
- 4) Millä tavoin osallisuutta voidaan sijaishuollossa edistää kokemuskumppaneiden näkökulmasta?
- 5) Millä tavoin toimijuutta voidaan sijaishuollossa edistää kokemuskumppaneiden näkökulmasta?

Ja yleisinä kysymyksinä liittyen perhetyöhön ja kokemuskumppanin työnkuvaan:

- 6) Mitä ymmärrät ilmauksesta perhetyö sijaishuollossa?
- 7) Miten oma osaamisesi näkyy sijaishuollon perhetyössä?

Tutkimuskysymykset muotoutuivat seuraavasti:

- 1) Miten perhetyön toteutuminen kuvautuu kokemuskumppanin näkökulmasta Perhekuntoutuskeskus Lausteen sijaishuollossa?
- 2) Miten kumppani edistäisi perhetyötä oman asiantuntijuuden näkökulmasta?

4.2 Tutkimusmenetelmät ja aineisto

Tavoitteet tutkielmaa suunniteltaessa määrittelimme seuraavasti:

Tavoite 1: Minkälaisia ajatuksia kokemuskumppaneilla on perhetyön toteutumisesta sijaishuollossa osallisuuden ja toimijuuden näkökulmista?

Tavoite 2: Mitä kehittämismahdollisuuksia kumppanit näkevät sijaishuollon perhetyössä omasta näkökulmastaan?

Tutkielmaa suunniteltaessa päädyimme laadulliseen tutkimukseen ja teemahaastatteluun. Teemoina olivat yksilöjen kokemukset ja ymmärrys toimijuudesta ja osallisuudesta työssään. Lisäksi halusimme kuulla yksilöiden mielipiteitä työstään, osaamisestaan ja työnsä mahdollisista kehittämismahdollisuuksista. Vastaukset päätimme analysoida sisällönanalyysillä ja pelkistää vastaukset koodaamalla.

Haastattelua varten olimme yhteydessä kokemusasiantuntijahankkeen hankehenkilöstöön, joka välitti kumppaneille kiinnostuksemme heidän työstään ja kysyi halukkaita antamaan haastattelun. Heidän toiveidensa mukaisesti lähetimme hankepäällystölle saatekirjeen, jonka he välittivät kokemuskumppaneille. Saatekirje löytyy tutkielman liitteistä.

Saimme kuudestatoista kumppanista henkilöstön avulla kuuden kiinnostuneen kumppanin otoksen, joista 4 henkilöä suostui lopulta haastatteluun. Koska kokemuskumppaneita on Lausteen kirjoilla 16, saimme yhteensä 25 % koko ryhmäotoksesta mukaan haastatteluun. Toivoimme aluksi suurempaa osallistujakantaa, mutta heidän saamisensa haastatteluun osoittautui varsin hankalaksi.

Asiantuntijoita haastateltaessa voi piillä kuitenkin ongelmia: asiantuntija on usein osa organisaation työvoimaa, päätöksentekoa ja vähintäänkin seuraa päätäntää ja kehitystyötä läheltä. Tämä voi osaltaan tuoda ristiriitoja tutkijoiden (haastattelijoiden) ja asiantuntijoiden (haastateltavat) välille. Se, mitä me haluaisimme selvittää, ei välttämättä ole asiantuntijan intressinä kertoa – erityisesti sen vuoksi, jos tutkielman tarkoitus on jollain tavalla ristiriidassa esimerkiksi konkreettisen asiantuntijatyön tai sen onnistumisen kanssa. Tästä voi seurata, ettei asiantuntija halua auttaa tai kertoa relevantteja asioita tutkimuskysymyksiin liittyen. (Hyvärinen ym. 2021.)

Haastattelut ovat varsin yleisiä tapoja tehdä ja tuottaa aineistoa tutkielmia varten ja vaikka tapoja on varsin paljon, tutkimusta varten tehty haastattelu poikkeaa muun muassa journalistisesta haastattelusta tai vaikkapa työhaastattelusta. Halusimme henkilökohtaisesti puhua haastateltaville, ja määrittelimme haastattelukysymykset niin, että haastateltavalla on mahdollisuus avoimuuteen kysymysten kohdalla. Tutkimuskysymyksiin vastaaminen on aina tutkimuksen tekijän tehtävä ja tämän mahdollistamiseksi haastatteluja juuri kerätään. (Hyvärinen ym. 2021.)

4.3 Tutkimushaastattelujen analyysi

Haastattelut on litteroitu joko sähköpostivastauksista tai tallenteelta. Litteroinnista olemme jättäneet pois kaiken ylimääräisen, jos esim. keskustelimme yleisellä tasolla haastateltavien kanssa kokemuksumppanuudesta tai lastensuojelusta. Näin tekemällä on helpotettu analyysin tekemistä. Litteroinnin jälkeen olemme lukeneet aineiston useaan kertaan, jotta olemme voineet muodostaa yleiskäsityksen vastauksista.

Litteroinnin jälkeen jaoin haastattelu aineiston teemojen, eli tutkimuksen tavoitteiden alle. Aineistoa on samalla tiivistetty ja sieltä on poimittu sitaatteja esimerkeiksi, jotta haastateltavien viesti on saatu näkyväksi. Sen sijaan, että etsimme haastatteluista abstraktia kuvausta jostain ilmiöstä, halusimme enemmänkin kartoittaa ja poimia erilaisia tapoja, joilla haastateltavat kuvaavat

haastattelun eri teemoja. Näin pysymme lähellä sitä, mitä ja miten haastateltavat puhuvat ja tuovat ajatuksiaan ja kokemuksiaan ilmi. (Vuori 2021.) Tutkimuksen näkökulmaksi valitsimme täten kumppanien kokemukset. Halusimme selvittää kumppanien omia kokemuksia ja näkemyksiä, joista teemme johtopäätöksiä.

Haastateltavista kaksi antoi vastaukset Teamsin välityksellä, kaksi vastasi sähköpostitse. Haastattelut halusimme analysoida laadullisen sisällönanalyysin avulla, koska sitä voidaan käyttää niin kirjoitettujen tekstien, haastattelujen, nauhoitetun puheen kuin muiden kuvia, tekstiä ja ääntä sisältävien aineistojen analyysiin. (Vuori 2021.) Juhila (2021) kertoo koodaamisen olevan litteroidun tekstin yksinkertaistamista ja saattamista hallittavaan muotoon. Tämän vuoksi halusimme valita analyysin koodauksen karkeasti ylä- ja alaluokiksi. Luokittelu edistää analyysin ymmärrystä. Keskityimme luokittelussa aineistolähtöisyyteen ja sisällöllisiin aiheisiin (Juhila 2021).

4.4 Tutkimuksen eettisyydestä

Opinnäytetyö toteutetaan yksityisessä lastensuojelulaitoksessa, jossa molemmat tutkimuksen tekijät ovat olleet tai ovat nyt työsuhteessa tai harjoittelussa. Haastatteluun pyydetään mukaan Asiakkaasta -kumppaniksi hankeen kokemuskumppaneita, joihin meillä ei ollut ennen tutkimusta mitään kosketuspintaa ja emme olleet tavanneet heitä aikaisemmin. Varmistaaksemme haastateltavien anonymiteetin, haastattelut toteutettiin joko sähköpostivastausten tai Microsoftin Teams-sovelluksen kautta niin, että tallenne hävitetään, ja siihen osallistuneen haastateltavan kaikki tunnistettavat tiedot häivytetään kirjoitusvaiheessa. Haastateltaville on annettu tiedoksi, että tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. (Kuula 2011, 192, 214.)

Haastateltaville lähetettiin saatekirje ennen kyselyä hankehenkilöstön esimiesten välittämänä. Saatekirjeessä kerrottiin, keitä olemme, mitä teemme ja miksi. Kirjeessä kerroimme, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista,

sen voi keskeyttää koska vain, mitään henkilötunnisteita tai -tietoja ei lopulliseen tutkielmaan tule eikä tutkimuksessa kerättyä tietoa säilytetä.

Tutkimuksemme on laadullinen tutkimus ja siihen liittyen tutkija on itse tutkimusväline, tutkija luo tutkimukseen asetelman ja tekee kaikki tulkinnot. Tutkimuksen eettisyyden kannalta on hyvä tunnistaa tämä asetelma. Tutkijan omat kokemukset ja käsitykset luovat oman näkökulman sille, miten tutkija käsittelee ja analysoi saamaansa materiaalia. Tutkimuksen eettisyyteen vaikuttaa myös tutkimuksen laatu. Tutkimuksen huolellisuus lisää tutkimuksen eettisyyttä se kaikissa kohdissa. (Tuomi ym. 2009, 127.)

Koska kyseessä on lastensuojelun sijaishuoltoon liittyvä tutkimus, on salassapitovelvollisuus ja vaitiolo erittäin tärkeää. Tutkimuseettinen neuvottelukunta on linjannut, että tutkittavalle on ennen haastattelua selvitettävä tutkimuksen tavoitteet, riskit sekä käytettävät menetelmät. Haastateltavien kanssa sovittiin ennen aineiston keruuta aineistojen omistus- ja käyttöoikeuksista, käsittelystä, säilyttämisestä ja mahdollisesta avaamisesta. Aineiston käsittelyssä ei tarvittu tutkimuksen edetessä tarkennuksia. Aineistoa ja haastateltavien vastauksia on käsitelty voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä noudattaen. (TENK 2023, 13–14.)

Haasteltaville on ennen haastattelua selvitetty, ettei heidän nimiään tai muita tunnistetietojaan tulla mainitsemaan tutkimuksessa. Emme myöskään kerää mitään sellaista tietoa, että meistä tulisi henkilörekisterinpitäjiä. Haastatteluissa kerättyä aineistoa säilytetään tietokoneen salasanan takana ja kun haastattelut on litteroitu, aineisto poistetaan. Tietokoneen etäyhteyden välillä tehtävät haastattelut pidetään, jossa ulkopuolisilla ei ole mahdollisuutta kuulla tai nähdä haastateltavia. Sähköpostin välityksellä tehdyt haastattelut ja niistä kerätyt haastattelumateriaali tuhotaan sen jälkeen, kun aineisto on kirjoitettu auki. (Talentia 2013; TENK 2023, 13–14.)

Haastateltaville kerrottiin, että heille annetaan kysymykset etukäteen kirjallisena, jotta hänellä on riittävästi aikaa osallistumispäätöksen tekemiseen. Haastateltavat saivat peruuttaa osallistumisensa milloin tahansa, ja

haastateltavalle kerrottiin, miten aineistoa tullaan käsittelemään ja mitä oikeuksia heillä on suhteessa haastatteluihin.

5 Tutkimustulokset

Ensimmäinen tutkimuksen tavoite oli selvittää, minkälaisia ajatuksia kokemuskumppaneilla on perhetyön toteutumisesta sijaishuollossa osallisuuden ja toimijuuden näkökulmasta. Toinen tavoite oli selvittää kumppaneiden ajatuksia työstään ja sen kehittämismahdollisuuksista. Vastauksien lainaukset ovat sattumanvaraisessa järjestyksessä, ja vastaajat määrittelimme tavalla V1, V2, V3 ja V4. Vastausten analyysin jälkeen määrittelimme kolme yläluokkaa. Nämä yläluokat olivat kokemukset osallisuudesta sijaishuollon perhetyössä, kokemukset toimijuudesta sijaishuollon perhetyössä, ja kumppanien kokemukset omasta osaamisestaan ja työnsä kehittämismahdollisuuksista. Alaluokkia kuhunkin yläluokkaan muodostui kolme.

5.1 Kokemuksia osallisuudesta sijaishuollon perhetyössä

Alaluokkia nousi kolme: osallisuus kumppanin työssä, perheen tuki ja vertaistuki. Osa haastateltavista toi esille, ettei heillä ollut juuri lainkaan kokemusta perhetyön tekemisestä kokemuskumppanina.

V1: ”Me ei varsinaisesti kyllä tehdä perheyötä mun mielestä. Mutta meillä toki on vertaissuhteita...”

V3: ”Vaikea sanoa, kun en ole ollut mukana.”

Haastateltavat kokivat osallisuuden toteutumisen vaikeaksi määritellä.

V2: ”Mä ajattelen osallisuuden tarkoittavan sitä, miten mä itse tunnen sen, että onko mun mahdollisuus vaikuttaa. Mä näen sen niin että se toistuu vahvasti suhteessa, toi osallisuus suhteessa siihen asiakkaaseen.”

V4: ”Kovin vähän on saatu osallistua vielä perhetukikeskuksessa tähän toimintaan, joten todella vaikea sanoa.”

Haastateltavien vastauksista nousi esiin myös kommentteja, etteivät he varsinaisesti tienneet, mitä on osallisuus ammatillisessa työn kontekstissa. Yksi

haastateltava sanoi, että oli selvittänyt ennen Teams-tapaamista, mitä osallisuus tarkoittaa, ja kysynyt asiaa myös omalta opettajaltaan.

Osallisuuden edistämisestä puhuttaessa vertaistuki nousi esille:

V1: ”Usein palaverissa olen sanonut, että olen kokemuskumppani. Minua voisi jotenkin hyödyntää.” ”...tavallaan mainostaa meitä kokemuskumppaneita.”

V3: ”Asiakas, joka on vastahakoinen voi helpommin muuttaa suhtautumistaan, kun mukana on toinen samassa tilanteessa ollut, joka voi avata omia kokemuksiaan tarjotusta palvelusta.”

V3: ”Kumppani voisi myös ”tulkata” ammattilaisen ja asiakkaan välillä ja täten lisätä yhteisymmärrystä.”

Kokemuskumppanit toivat haastatteluissa esiin omia taustojansa. Eräs haastateltavista toi esiin vanhemman kokemuksen omasta osallisuudestaan, ja painotti, että vanhemmalla on aivan eri käsitys koko prosessista, kuin työntekijällä.

V2: ”Jos vanhempi kokee, ettei hän ole osallinen, käydä läpi sitä, miksi hän kokee niin? Kuinka hän oikeasti on saanut osallistua. Jos hän kokee osallistumisensa hyvin heikoksi, pohtia yhdessä, miten sitä voisi lisätä.”

V3: ”Sijaishuollon perhetyöstä minulla on erittäin suppea kokemus, mutta tarkoituksena on vahvistaa vanhemmuutta... optimaalisessa tilanteessa vanhemmat, sijaishuolto ja perhetyö työskentelevät yhdessä perheen jälleenyhdistämisen puolesta...”

V4: ”Vanhempien kanssa pitäisi olla suora ja avoin. Heitä tulisi kuunnella ja heihin luottaa. Kokemuskumppaneita tulisi käyttää enemmän, koska voimme olla em. asioissa avuksi.”

5.2 Kokemuksia toimijuudesta sijaishuollon perhetyössä

Alaluokiksi muodostuivat toimijuus kumppanin työssä, perheen tuki ja vertaistuki. Toimijuus oli haastateltaville terminä hankala ymmärtää. Yksi haastatelluista sanoi olleensa niin vähän vanhempien kanssa vielä tekemisissä, ettei osannut vastata kysymykseen toimijuudesta. Osa haastateltavista koki toimijuuden toteutuvan sitä kautta, että koko perhe otetaan mukaan työskentelyyn.

V1: ”Toimijuutta voi edistää jo ihan siten että yleensä asiakas on avoimempi ja luottavaisempi kun mukana vertainen...”

V2: ”...voisi asiakkaan kanssa yhdessä pohtia hänen perhettään koskevia tukitoimia, eikä vain niin kuin tarjota niitä...”

V4: ”Mielestäni vanhempien kanssa pitäisi puhua avoimemmin ja suoraan.”

Haastateltavilla oli eriäviä käsityksiä siitä, mitä toimijuudella tarkoitetaan.

V1: ”Mitä tällä tarkoitetaan tällä toimijuudella? Ymmärrän sen sillä tavalla, että meidän kokemuskumppaneiden täytyy pystyä toimimaan tavallaan sataprosenttisesti.”

V3: ”...kumppani perhetyössä voisi hyvinkin edistää osallisuutta ja toimijuutta jo ihan siten, että yleensä asiakas on avoimempi ja luottavaisempi, kun mukana on vertainen.”

V4: ”Ne vähän kerrat, kun olen saanut olla mukana vanhempien tapaamisissa...en osaa mennä sanomaan tähän oikein mitään.”

Eräs ymmärsi toimijuuden ns. oman ammattitaidon ja sen vaikuttavuuden kautta:

V2: ”Minä ajattelen sen eroavan tuosta osallisuudesta siten, miten itse uskon työlläni olevan vaikutusta...”

V2: "...vaikka tapaisin ainoastaan yhden perheenjäsenen, uskon kokemuksumppanin vaikutuksen olevan silloinkin merkittävä."

Vastauksista nousi esille kumppanien vaikuttavuus ja läsnäolo sijaishuollon perhetyössä. Vaikka toimijuus itsessään oli selkeästi hankala ymmärtää käsitteenä, esille nousi ajatuksia kumppanitoiminnan positiivisesta vaikutuksesta koko perheen hyvinvointiin.

5.3 Kokemuksia osaamisesta ja työn kehittämismahdollisuuksista

Haastateltavien vastauksista nousi esiin se millaisena he ovat itse kokeneet perhetyön ollessaan asiakasvanhempia. Alaluokiksi viimeiseen kappaleeseen määritimme yhteistyön tärkeyden, luottamuksen rakentamisen ja kumppanitoiminnan vahvemman integroinnin perhetyöhön.

Haastateltavat toivat esiin ajatuksia, miten he kehittäisivät perhetyötä sijaishuollossa niin, että työskentelyssä hyödynnettäisiin kokemuksumppaneita.

V2: "Kokemuksumppani voisi pehmentää sitä kuilua sen viranomaisen ja sen asiakkaan välillä, ja olla semmoinen monta kertaa on tunteet pinnassa semmoinen neutraalimpi kuulija."

Haastateltavat kokivat tämän aiheen hyödylliseksi ja kertoivat laajasti, miten perhetyötä heidän kanssaan on tehty ja miten toisivat siihen uusia ulottuvuuksia. Eräs haastateltava oli iloinen, että olemme halunneet selvittää juuri tätä aihealuetta ja koki sijaishuollon perhetyön tarvitsevan uudistuksia.

V1: "Se näkyisi varmasti hirveän paljon, jos sitä pystyisi tekemään."

V1: "Mä olen siis valmistunut vuonna 2020, ja edelleen me väännetään näitä samoja asioita, ettei meistä tiedetä."

V1: "Mun mielestä meitä vois niinku ihan pistää tapaamaan porukkaa face to face."

Myös muilla haastateltavilla oli samankaltaisia ajatuksia:

V3: *"Kun pääsen kenties sitä joskus näyttämään, niin toivon sen näkyvän parempina tuloksina, lisäävän toimivaa kommunikaatiota ja luottamusta..."*

V4: *"Kokonaisvaltaista työskentelyä: vanhemmuuden tukemista ja arjen hallinnan opettelu..."*

V4: *"Uskon, että jos toimisin sijaishuollon perhetyössä, voisin tuoda esiin perheen voimavaroja ja erilaisia tapoja toimia."*

Vastuksista nousi esiin myös se, miten kokemuskumppanit olivat jääneet vaille vertaistukea ollessaan itse asiakasvanhempia. Yhteistyö nousi myös vahvasti esille.

V1: *"Puhun nyt siis tietty täysi omista kokemuksista, mutta omat lapset kun on lastenkodissa, siinä olisi kauhean hyvä tehdä yhteistyötä tosikin tiiviisti myös niiden ohjaajien kanssa."*

V2: *"Uskon, että pystyn omien kokemusteni ja tämän kumppanikoulutuksen kautta antamaan sellaista tukea vanhemmille, joista he saavat voimaa ja tukea jaksaa eteenpäin oman perheen auttamisessa."*

Vastuksista nousi myös esiin vanhempien huomiointi:

V3: *"Pakolla annettu tuki ei auta ketään, joten olisi tärkeää saada vanhemmat vastaanottavaiselle kannalle..."*

V3: *"...että vanhemmat uskaltavat puhua "sossulleen" ja osaavat itse kertoa, minkä he kokisivat heitä auttavat..."*

V4: *"Vanhempien kanssa pitäisi puhua avoimemmin ja suoraan asiasta. Vanhempia tulisi kuunnella, ja myös sisäistää ja uskoa, mitä he sanovat."*

Eräs vastaajista tiivisti osallisuuden kokemuksen ja työn kehittämisen varsin hyvin:

V2: *"...eli kuuntelemalla lastensuojelun asiakasperheen kaikkia osapuolia ja heidän toiveitaan ja pyrkimällä mahdollisuuksien mukaan myös käytännössä"*

toteuttamaan niitä, jotta asiakasperhe kokee olevansa aidosti osallinen ja tulleensa kuulluksi.”

6 Johtopäätökset ja pohdinta

6.1 Tutkimustulosten johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää Lausteen Perhekuntoutuskeskuksen kouluttamien kokemuskumppaneiden ajatuksia perhetyön toteutumisesta sijaishuollossa osallisuuden ja toimijuuden kautta, sekä selvittää miten he kokevat oman osaamisen, että mitä kehittämismahdollisuuksia he näkevät sijaishuollon perhetyössä. Saimme tähän opinnäytetyöhön haastateltaviksi neljä kokemuskumppania, haastateltavia olisi voinut olla enemmänkin mutta koemme että saadut vastaukset kuvasivat hyvin kokemuskumppaneiden ajatuksia. Olimme pyytäneet haastateltaviksi kokemuskumppaneita, joilla on kokemusta perhetyöstä työntekijänä.

Aiheesta oli hyvin vähän aikaisempaa tutkimustietoa. Keräämämme teorian tieto kokemuskumppanuudesta oli varsin uutta ja koko palvelumuoto on hyvin tuore. Oma kokemuksemme siitä, ettei kokemuskumppaneita käytetä perhetyön tukena sijaishuollossa, oli haastattelujen mukaan oikea arvio. Kokemuskumppanien omien nettisivujen mukaan heidän hankkeensa missioon kuuluu vanhemman osallisuuden ja toimijuuden vahvistuminen perheen asioissa. Tästä huolimatta haastateltavat olivat ymmällään tai tietämättömiä näiden sanojen merkityksestä työssään.

Kokemuskumppaneilla oli hyviä ajatuksia perhetyön kehittämiseksi ja haastatteluista nousi esiin keskusteluavun tuen tarjoamisen malli. Kokemuskumppaneita tarvitaan ammattilaisten rinnalle tuomaan vertaisuutta ja henkilökohtaista kokemusta asiakastyön tueksi. Haastateltavien vastaukset tukivat teoria tiedosta esiin noussutta tarvetta lisätä osallisuutta lastensuojelun työskentelyssä. Haastateltavat näkivät kokemuskumppaneilla suuren roolin luottamuksen ja sen myötä vanhempien sitoutumisen lisääjänä.

Voidaankin todeta haastattelun tuottaman aineiston pohjalta, että kokemuskumppanit selvästi kokevat tarpeelliseksi kehittää sijaishuollon perhetyötä oman ammattitaidon kautta – kunhan heitä vain käytettäisiin

lastensuojeluprosessissa vertaistukena ja siltana viranomaisten ja vanhempien välillä laajemmin. Havaitimme kokemuskumppanien kokevan merkitykselliseksi sen, että heidän oma aikaisempi historiansa lastensuojelun asiakasvanhempina voitaisiin hyödyntää paremmin työskentelyssä. Vertaistuki koettiin erityisen merkitykselliseksi ja sen toivottiin tuovan pehmeitä arvoja mukaan asiakkaan kohtaamiseen.

Tutkimus liittyy Perhekuntoutuskeskus Lausteen palveluihin ja sen kokemuskumppani toimintaan. Havaitimme ettei kokemuskumppanuus ole sitoutunut osaksi Lausteen palvelutarjontaa varsinkaan sijaishuollon puolella ja kokemuskumppanien omat kokemukset tästä prosessista olivat ristiriitaisia. Vaikka kokemuskumppaneilla on keskeistä tietoa siitä mikä heitä ja heidän perhettään on auttanut ei tämä tieto tule hyödynnetyksi. Perhekuntoutuskeskus Lausteen Asiakkaasta kumppaniksi-hankkeen missio vahvistaa vanhempien ja työntekijöiden välistä yhteistyötä ei näy sijaishuollossa. Tavoitteena on myös tuoda kokemustieto osaksi lastensuojelun tiedonmuodostuksen ja palveluiden kehittämisen rakenteita ja käytäntöjä, on keräämämme tiedon mukaan hyvin kaukana tavoitteesta.

Voidaan todeta kokemuskumppaneilla olevan paljon käyttämätöntä potentiaalia, jonka he myös itse tiedostavat. Vertaistuen ja oma ammattitaidon tuominen mukaan sijaishuollon perhetyöhön nähtiin kokemuskumppanien toimesta merkittävänä ja he kokivat aidosti voivansa lisätä vaikuttavuutta omalla työllään. Tutkimustulosten perusteella kokemuskumppanuuden ja vertaisuuden lisääminen voisi avata uusia mahdollisuuksia lisätä perheiden voimavaroja ja hyvinvointia.

6.2 Tutkimustulosten hyödyntäminen ja luotettavuus

Saimme tähän tutkimukseen lopulta neljä kokemuskumppania haastateltavaksi. Olimme saaneet Lausteen perhekuntoutuskeskuksesta kuuden mahdollisen haastateltavan sähköpostit, ja heitä lopulta neljä vastasi haastattelupyyntöön. Emme voi tietää olisiko suurempi määrä vastauksia muuttanut tutkimustuloksia,

emme kuitenkaan voineet vaikuttaa samaamme osallistujamäärään. Ensimmäinen jatkotutkimuksen kohde voisi olla koko kokemuskumppaniryhmä ja selvitys heidän ajatuksistaan työnsä sisällöstä ja mahdollisista kehittämismahdollisuuksista. 25 % otos koko ryhmästä on suhteellisen pieni.

Olemme perehtyneet laajasti ja huolellisesti tässä opinnäytetyössä lähteinä käytettyyn kirjallisuuteen ja sekä pro gradu – tutkielmiin. Lähdekirjallisuutta on kerätty kokemuskumppanuudesta, perhetyöstä sekä lastensuojelusta. Näin pyrimme monipuolisuuteen lähteissä, olemme myös huomioineet lähdekritiikin. Vastaavaa aiempaa tutkimusta ei ole ja tämä on tiettävästi ensimmäinen kokemuskumppanuuden käyttöä sijaishuollon perhetyössä tutkinut opinnäytetyö.

Kokemuskumppanit kokivat oman toimenkuvansa osittain epäselväksi tai sitten he kertoivat, etteivät olleet päässeet työskentelemään perheiden parissa. Jatkossa olisi syytä pohtia miten kokemuskumppanit saadaan osaksi palvelutarjontaa niin että se hyödyttää perheitä. Tämän opinnäytetyön tulokset voidaan hyödyntää lisäämällä tiivistä työskentelyä sijaishuollon asiakkaana olevien perheiden ja kokemuskumppanien välillä. Tämä helpottaisi perhetyön kehittämistä sijaishuollossa ja toisi asiakkaille paremmin tietoon sen millaisia palveluita heille tarjotaan, ja mistä olisi hyötyä.

Lähteet

Antikainen, J., Inkinen, H. (toim.) 2024. Sosiaaliset innovaatiot lastensuojelussa. Pesäpuu ry, Soila-koordinaatiohanke. Verkkoaineisto. Viitattu 17.4.2024.

[Kokemuskätkökuulmia lastensuojelun uudistamiseen \(lskl.fi\)](#)

Eronen, T. 2004. Suhteissa oloa. Lastensuojelun asiakkaiden omaelämäkerrat häpeän kuvastajina. Lisensiaatti-tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 22.4.2024.

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/76352/lisuri00014.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Gallagher, M., Smith, M., Wilkinson, H., Cree, V. E., Wosu, H., Stewart, J., & Hunter, S. 2011. Engaging with families in child protection: lessons from practitioner research in Scotland. Child Welfare. Verkkoaineisto. Viitattu 11.4.2024.

https://discovery.dundee.ac.uk/ws/files/19158720/Engaging_with_families_in_child_protection.pdf

Heino, T. 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset. Helsinki: Stakes. Verkkoaineisto. Viitattu 25.4.2024. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75318/T9-2008-VERKKO.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Hietala, O., Rissanen, P. 2015. Opas kokemusasiantuntijatoiminnasta: kokemusasiantuntija - hoidon ja avun kohteesta omien kokemusten jakajaksi sekä palveluiden kehittäjäksi. Kuntoutussäätiö: Mielenterveyden keskusliitto. Verkkoaineisto. Viitattu 17.4.2024.

<https://www.mtkl.fi/uploads/2020/09/f27fa53c-kokemusasiantuntijaopas.pdf>

Hietamäki J. 2015. Lastensuojelun alkuarvioinnin vaikutukset vanhempien näkökulmasta. Väitöskirja. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Verkkoaineisto. Viitattu 11.4.2024.

https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/46576/978-951-39-6257-9_vaitos_220812014.pdf?sequence=1

Hyvärinen, M., Suoninen, E., Vuori, J. 2021. Haastattelut. Teoksessa Jaana Vuori toim. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Verkkoaineisto.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/haastattelut/>

Isola A-M., Saarto S., Inkinen K., Kallio M. 2022. Lastensuojelun asiakasvanhempien kokemuksumppanuus. Onnistumisia ja opiksi otettavaa. Tutkimuksesta tiivistä 42/2022. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. Verkkoaineisto. Viitattu 17.4.2024.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/145324/URN_ISBN_978-952-343-934-4.pdf

Juhila, K. 2021. Koodaaminen. Teoksessa Jaana Vuori ym. toim. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Verkkoaineisto.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/haastattelut/>

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M., & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Edita Publishing.

Kallio, K. 2020. Lastensuojelun stigma: Lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden kokemuksia stigmasta Pro gradu, Helsingin yliopisto. Verkkoaineisto. Viitattu 17.4.2024. [Lastensuojelun stigma: Lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden kokemuksia stigmasta](#)

Kallio, M., Hellsten, S. (toim.) 2023. Polkuja, joiden päässä näkyi hento valo – vanhempien osallisuus ja kokemusasiantuntijuus lastensuojelussa. Moniäänisiä kirjoituksia Asiakkaasta kumppaniksi ja vanhempien ääni lastensuojeluun - hankkeista. Perhekuntoutuskeskus Lauste ry; Kasper – Kasvatus- ja perheneuvonta ry, 2023. Verkkoaineisto. Viitattu 14.4.2024.

https://suomenkasper.fi/wp-content/uploads/2023/02/polkuja-joiden-paassa-nakyi-hento-valo_julkaisu-2023.pdf

Kostiainen, E., Ahonen, S., Verho, T., Rissanen, P., Rotko, T. 2014. Kokemukset käyttöön – kokemusasiantuntijatoiminnan kehittäminen. THL Työpaperi 36/2014. Verkkoaineisto. Viitattu 18.4.2024. [Kokemukset käyttöön - kokemusasiantuntijatoiminnan kehittäminen.](#)

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Bookwell Oy.

Laitinen, M., Ojaniemi, P. & Tallavaara, M-S. 2007. *"Nyt kuullaan meitä asiakkaita"*: Tutkimus kohtaamisista, tiedosta ja osallisuudesta lastensuojelun työprosesseissa. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä, no. 53, Lapin yliopisto, Rovaniemi.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Annettu Helsingissä 13.4.2007.
Verkkoaineisto. Viitattu 17.4.2024.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Malinen, K., Itäpuisto, M., Moilanen, J., Kiili, J., Punna, M. 2023. Vertaistuki ja kokemukseen perustuva asiantuntijuus lasten ja perheiden voimavarana Vastapaino, Tampere.

Mönkkönen, K. 2018. Vuorovaikutus asiakastyössä. Asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla. Gaudeamus Oy. Verkkoaineisto. Viitattu 17.4.2024.

<https://www.ellibslibrary.com/book/9789523455313>

Perhekuntoutuskeskus Lauste 2023. Vertaistuki ja kokemusasiantuntijatoiminta. Verkkosivu. Viitattu 17.4.2024. [Kokemuskumppanit - kokemuksellasi on merkitystä](#)

Ruohio, M. 2018. Vanhempien toimijuus lastensuojelun tehostetussa perhetyössä. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Verkkoaineisto. Viitattu 28.4.2024.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/140408/ruohio_matti.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Rosenberg, R. 2021. Kokemusasiantuntijuus lastensuojelun asiakasvanhempien voimaantumista ja osallisuutta tukemassa. Pro gradu -työ. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Sosiaalitieteiden laitos. Turku: Turun yliopisto. Viitattu 27.3.2024.

<https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/152474/PrograduRosenbergReetta.pdf>

Saari, J., Eskelinen, N. & Björklund, L. 2020. Raskas perintö: Ylisukupolvinen huono-osaisuus Suomessa. [Helsinki]: Gaudeamus.

Streng, N. 2010. Sijaishuollossa olevien lasten vanhempien kokemuksia vanhemmuudesta. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Verkkoaineisto. Viitattu 14.4.2024.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/22968/Streng_Noora.pdf?sequence=1

Talentia 2013. Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry.

THL 2024. Lastensuojelun käsikirja. Verkkoaineisto. Viitattu 14.4.2024.

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/perhetyo-ja-tehostettu-perhetyo>

THL 2023. Sote-palvelut; perhetyö. Verkkoaineisto. Viitattu 14.4.2024.

<https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>

THL 2023. Lastensuojelu 2022: Yhä useammasta lapsesta tehdään lastensuojeluilmoitus. Tilastoraportti 24/2023. Verkkoaineisto. Viitattu 30.4.2024.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146573/Lastensuojelu_2022.pdf

Tobis, D. 2013. From Pariah to Partners: How parents and their allies changed New York City's child welfare system. Oxford University Press 2013. Verkkoaineisto. Viitattu 17.4.2024.

https://www.researchgate.net/publication/287082051_From_Pariahs_to_Partners_How_parents_and_their_allies_changed_New_York_City's_child_welfare_system

Toikka, E. 2019. Selvitys lastensuojelun vertaistukitoimintaan perustuvasta New Yorkin mallista. Verkkoaineisto. Viitattu 4.4.2024.

<https://innokyla.fi/sites/default/files/2021-01/Selvitys%20lastensuojelun%20New%20Yorkin%20mallista.pdf>

Tuomi, J. Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Helsinki: Tammi.

TENK 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. Verkkoaineisto. Viitattu 22.4.2024. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. toim. 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä: Menetelmiä perhetyöhön. Kirjapaja: Helsinki 2010.

Vuori, J. 2021. Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa Jaana Vuori ym. toim. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Verkkoaineisto. Viitattu 3.5.2024.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/>

Välimaa, M. 2016. Kokemuksia toimivasta lastensuojelusta. Vanhemman toimijuuden rakentuminen lastensuojeluasikuuudessa. Pro Gradu- tutkimus. Jyväskylän yliopisto. Verkkoaineisto. Viitattu 14.4.2024.

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/50897/URN:NBN:fi:ju-201607273683.pdf?sequence=1>

Saatekirje Kokemuskumppaneille

Hei,

Keitä olemme?

Olemme viimeisen vuoden sosionomiopiskelijat Jouko Erkkilä ja Panu Salonen. Erikoistumme lastensuojeluun, olemme loppusuoralla opintojen kanssa. Kumpikin on työskennellyt Lausteessa, Jouko tälläkin hetkellä. Kirjoitamme tällä hetkellä opinnäytetyötämme, ja tarvitsemme toimeksiantoa varten haastateltavia opparin teemaa mukaillen.

Mitä teemme ja miksi kysely?

Teemme opinnäytetyönä toimeksiantona PKK Lausteelle kokemuskumppanuudesta tutkimusta. Opparin teema:

KOKEMUSKUMPPANUUS LAUSTEEN PERHEKUNTOUTUSKESKUKSESSA – Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeen kokemusasiantuntijoiden kokemuksia perhetyöstä

Tutkimus on laadullinen haastatteluihin nojaava analyysi, jossa selvitetään Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeen kokemusasiantuntijoiden kokemuksia perhetyöstä. Tätä varten olemme keskustelleet Lausteen hankehenkilöstön kanssa, että noin 6 henkilöä voisi osallistua ko. haastatteluun.

Miten kysely toteutetaan?

Kysely toteutetaan Teamsin tai sähköpostin kautta, mutta lopullisessa opinnäytetyössä kaikki vastaukset ovat **anonyymejä** – kyselyn osallistujien henkilökohtaisia tietoja tai tunnisteita ei tutkimukseen tule.

Kauanko kysely kestää ja koska kysely tehdään?

Toiveena olisi saada tämän viikon aikana asiantuntijat Teamsin äärelle. Kysely kestää max 15min.

Kysymykset:

- a. Miten osallisuus toteutuu kokemuskumppaneiden perhetyössä?
- b. Miten toimijuus toteutuu kokemuskumppaneiden perhetyössä?
- c. Millä tavoin perhetyötä voidaan sijaishuollossa edistää kokemuskumppaneiden näkökulmasta?
- d. Millä tavoin osallisuutta voidaan sijaishuollossa edistää kokemuskumppaneiden näkökulmasta?
- e. Millä tavoin toimijuutta voidaan sijaishuollossa edistää kokemuskumppaneiden näkökulmasta?

Ja

- f. Kerro omin sanoin, mitä on sijaishuollon perhetyö?
- g. Miten oma asiantuntijaosaamisesi näkyy sijaishuollon perhetyössä?

Kysymykset analysoidaan laadullista menetelmää käyttäen. **HUOM.!**
Vastanneiden kesken arvotaan 50 € s-ryhmän lahjakortti. 😊

Yt. Panu Salonen & Jouko Erkkilä